

új

Kéve

A SVÉDORSZÁGI MAGYAR PROTESTÁNS GYÜLEKEZETEK LAPJA

MINDEN KARÁCSONYKOR

Minden esztendőben elgondolkoztat az angyali üzenet ujjongó hangja: Dicsőség a magasságban Istennek és a földön béke és az emberekhez jó akarat.

Minden karácsonykor elgondolkoztat, felráz és melegít a karácsonyi tudósítás lényeges mondanivalója: megjelent Isten üdvözítő kegyelme mindenkinek - tehát nekem is.

Minden esztendőben újra elcsodálkoztat és megmelegít ez az örömhír: Jézusban utat, igazságot és életet találok, és ebben a Jézusban jelen van Isten, aki kegyelemből magához ölel.

Különböző életutakról különböző tulajdonságú emberek érkeznek Jézushoz, s a vele való találkozás után sokan maradnak szolgálatában — és ami ebből következik: az embertárs szolgálatában. Minden tehetség, adottság helyet kap és számottevővé válik általa a másik ember szolgálatában. Nem szükséges ugyanabba a mintába belegyúmi vagy beletölteni az általa nyert anyagot — ő szabadságot adott ahhoz, hogy vele egyetértésben megvalósíthassuk önmagunk. Minden esztendőben ismételten elcsodálkoztat: megjelent világunkban valaki, akinél zavartalan biztonságom van, nincs miért félnem, nincs miért aggodalmaskodnom, hiszen bizalommal megkereshetem őt. Az élet általa már nem a valamitől való szüntelen menekülés, nem valami mámor vagy a mindig lesbenálló izgalma és feszültsége, hanem bizonyosság arról, hogy valahova tartozom, valaki oltalmaz, karjaiban tart és sohasem hagy cserben. Igen, ismerem magamat és minden esztendőben elmondhatom azt is: a szolgálat sokszor meglanyhul, az örömhír továbbadása elhalkul. Imádságaim erőtlenekek, sablonosak lesznek. A küldetést sokszor csak a kötelességtudat erősíti, s a szolgálatokat a fáradtság jellemzi. A türelem is elfogy, s gyógyító balzsamozás helyett sebeket osztogatok. Evilági testi-lelki erőlködéseink között sokszor már nem lehet felismerni valódi arculatunkat.

És mégis, mindezen önmagamát leleplező tények ellenére, mindezek mellett ott van életemben az isteni kegyelem életre segítő, szolgálatra hívó, közösségbe formáló jó akarata, mely minden esztendőben újra felráz, elcsodálkoztat és megmelegít:

**MEGJELENT ISTEN ÜDVÖZÍTŐ KEGYELME
MINDEN EMBERNEK!**

Koltai Rezső
nyugalmazott lelkipásztor

Ady Endre

KARÁCSONY

(részlet)

Harang csendül,	A templomba
Ének zendül,	Hosszú sorba
Messze zsong a hálaének,	Indulnak el ifjak, vének,
Az én kedves kis falumban	Az én kedves kis falumban
Karácsonykor	Hálát adnak
Magába száll minden lélek.	A magasság Istenének.

Minden ember	Mintha itt lenn
Szeretettel	A nagy Isten
Borul földre imádkozni,	Szent kegyelme sugna, szállna,
Az én kedves kis falumba	Az én kedves, kis falumban
A Messiás	Minden szívben
Boldogságot szokott hozni	Csak szeretet lakik máma.

CÍMEINK

Országos felügyelő/ Rikskyrkorådets Ordf.

STORLIND EUGEN

Skånegatan 32 B
252 52 HELSINGBORG
Tel/Fax 042-13 62 99

Országos gondnok/Rikskyrkorådets V.Ordf.

NYIREDY CSABA

Silvertärnegången 13
421 69 V. FRÖLUNDA/ GBG
Tel/Fax 031-29 63 17

Országos titkár/Rikskyrkorådets Sekreterare

TÓTH ILDIKÓ

Rektor Dahlgatan 7/3
294 00 SÖLVESBORG
Tel/Fax 0456-140 37

Országos szervező/Programansvarig

BIHARI SZABOLCS

Duvgatan 87
554 64 JÖNKÖPING
Tel 036-14 88 66
Fax 036-14 07 17

Központi pénztáros/Kamrer

UDVARDY RUDOLF

Klippgatan 20 A
171 47 SOLNA/ STH
Tel /Fax 08-83 75 97

Stockholmi felügyelő/Ordförande i Stockholm

VERESS ZOLTÁN

Ekensbergsvägen 110/1
117 69 STOCKHOLM
Tel 08-744 09 91

Malmöi felügyelő/Ordförande i Malmö

PITLIK PÁLHÁZI KATALIN

Carl Herslowgatan 10
211 47 MALMÖ
Tel 040-97 90 29

Szeretetszolgálat /Hjälpsamordnare

MAYER MÁRIA

Kaserngatan 18
723 47 VÄSTERÅS
Tel 021-18 59 27

Ljungbyi felügyelő/Ordförande i Ljungby

RÚZSA-PÁL PIROSKA

Märta Ljungbergsvägen 10/2
341 35 LJUNGBY
Tel 0372-848 05

Lelkész / Pastor

MOLNÁR-VERESS PÁL

Vintrosagatan 17/1
124 73 BANDHAGEN/ STH
Tel/Fax 08-86 36 39

Tudósítónk Oslóban/Korrespondent i Oslo

HORVÁTI GYÖRGY

Nedre Toppenhaug 9
N-1353 BAERUMS VERK
Tel (47) 67 56 21 05

A Svédországi Magyar Protestáns Gyülekezetek lapja. Az északi országokban élő magyarok ökumenikus fóruma.

I. (X.) évfolyam 5. szám, 1993. december

Felelős kiadó: Storlind Eugen

Szerkesztőbizottság: Molnár-Veress Pál

Veress Zoltán, Szentkirályi Csaga

A szerkesztőség postacíme

Vintrosagatan 17/1, 124 73 BANDHAGEN

Telefon és fax: 08 - 86 36 39

Szép hagyományhoz igazodva gyülekezeti lapunk évvégi számának elején egyházi közösségünk világi vezetője, országos felügyelőnk kíván egyháztanácsunk nevében egyházunk tagjaihoz, minden kedves olvasónkhoz szólni.

ERŐSEBBEK LETTÜNK AZ ELMÚLT ÉV ALATT

Storlind Jenő országos felügyelő évvégi gondolatai az 1993-as munkaév karácsonyával kapcsolatban

Meg vagyok győződve arról, hogy "aki elkezdte a jó dolgot, el is végzi" bennünk.

Gyülekezeti közösségünk új egyháztanácsot (ET) választott egy évvel ezelőtt. Az új ET munkájának első esztendeje szinte elrepült, körvonalai most kezdenek kirajzolódni a gyülekezetek tagjainak. Isten kegyelméből az 1993-as év eredményekben igen gazdag évről számítható, tevékenységünk magában foglalja az "északon" élő magyar ajkú protestánsok többségét.

Egyházunk törvényrendje ma azonos a svéd államegyházban érvényes törvényrenddel, de ennek alkalmazását részleteiben a mi munkánk határozza meg gyülekezeteinkben. Az új törvényrend igen logikus ma számunkra, mert a svéd társadalom, gyülekezeteink tagjai és a vallásközösségünk kölcsönösen hatnak egymásra, így a kapcsolataink nem komplikálódnak, hanem kiegészítik egymást mind az egyén mind a gyülekezet javát szolgálva.

Feladatunk a gyülekezeti tagok, de különösen az ifjúság lelkipozíciója, - a béke és az ember szolgálata mellett amit keresztyén/protestáns életmódunk húz alá. A lelki templomok építése egy fontos feladatunk. "Erős vár a mi Istenünk!"

Ezért is volt fontos, hogy lelkipozíciójaink cselekvési formája megtalálja stílusát ebben a dinamikus fejlődő társadalomban - külföldön - hogy betöltsék küldetését, vagyis hogy megfeleljen a körülményeinknek. "Ha ti megmaradtok az én beszédeimben, valóban tanítványaim vagytok: megismeritek az igazságot, és az igazság megszabadít titeket" (Jn. 8: 31-32).

Az új ET első munkaévét részben az Új Kéve sorain keresztül lehet mérlegelni, ahol "megőriztük hitünket" hűségesen, de bővítettük a dialógust keresztyén testvéreinkkel - más egyházakból is - mint akik együtt vallják az Urban való hitet és mint akik egyre közelednek egymáshoz Benne, a közös tanúságtételt keresve. Magyar protestáns egyházunk rendszeresebb vizsgálata az Új Kéve oldalain azt is igazolja és mutatja, hogy mennyire fontos az a kötelességünk, hogy feltárjuk azoknak a javaknak a sorát, melyek kapcsolatban vannak emberi létünk szellemi és lelki dimenziójával. "Tegyünk tanítványokká minden népet!"

Az elkövetkező évben több új gyülekezet beiktatása van előttünk. A Kéve 8 + 8 oldalas formában jelenik majd meg, s így részletesebb riportokkal fog beszámolni a gyülekezetek belső életéről és munkájáról. Gyülekezeteink egyik fontos feladata lesz egy-egy "külföldi" testvérgyülekezet választása 1994-ben. A különböző ifjúsági konferenciák és gyülekezeti "napok" tervezése most történik, ezért minden gyülekezet felügyelőjét arra biztatjuk, hogy a javaslataikat jelentsék az országos titkárnak.

Legyen hála és köszönet Istennek, hogy életünket megtartotta és alkalmat adott a munkára az ő szőlőskertjében. Tudjuk azt, hogy benne bízva hittel nézhetünk a jövő felé.

Feltétlen meg kell emlékezni és ki kell fejezni megbecsülésemet és szeretetemet a befogadó skandináv országaink egyházi képviselőinek, mert minden nemzetnek megvan a saját történelme és kultúrája, és így mi mindannyian ennek az új közösségnek erkölcsi erejével is élünk és erősödünk, melynek tagjai is vagyunk és polgáraiként is formálódunk.

Istenünk áldását kérem valamennyi keresztyén gyülekezetünk életére, szolgálatára itt északon és a világ minden pontján.

Storlind Jenő, országos felügyelő

Következő lapszámunk 1994 februárjában jelenik meg. Lapzárta január 31-én.

S AZTÁN ÚJRAKEZDŐDIK

"... Először is leszállnak az angyalok az égből az pásztorokhoz (ezek pedig mind külön-külön ki vagynak csinálva), azután a juhászforma pásztorok hárman megindulnak, s mindjárt verni kezdi az óra ez nótát: Mennyből jövök most hozzátok etc. Azonban az pásztorok mind ballagnak az istálló felé, s odaérvén, mind külön-külön meghajtják mago-

kat. Az istállóban láttatnak az Christus egy tekenőben, mellette Maria, Joseph rengeti, Maria danoldogál, s az ökrök az jászolhoz kötve úgy látszanak enni és szedegetni az jászolból nagy mesterséggel. Ez meglévén, megindul az csillag, utána török viseletben az ajándékvívó mágusak nagy hódolattal átadják az ajándékot. Ez meglévén, úgy üt az óra. S aztán újramezdődik ugyanez a művelet."

Így írja le 1672-ben Pápai Páriz Ferenc azt a "Christus születését repraesentáló" óraművet, melyet a drezdai fejedelmi kincsestárban látott meg. Karácsony jöttén, s az esztendő "meglévén", jól tudjuk hogy hamarosán "üt az óra". Hadd elmélkedjünk a háromszáz év előtt élt mélyhitű tudóssal, orvossal, kollégiumi professzorral és költővel együtt:

"Minálunk embereknel bizonytalan a halálnak mind ideje, mind helye, mind micsoda állapotunkban, mind pedig micsoda halálnak nemével fogunk kimúlni innen. Ezek mind oly jegyzésre méltó dolgok, melyekről mindennap ugyan voltaképpen méltó gondolkodnunk. [...]"

Nem tudod azt is, micsoda helyen eshetik életednek vége, otthon-é házadnál vagy idegen földön, ágyadban-é vagy mezőben szólíttatol el. Imé, én lelkem, a mi életünknek dolga olyan, mint az órának mutatója, soha nem nyugszik, csak mégyen elébb-elébb, de senki nem tudja az emberek közül, mikor végeződik járása.

Azt sem tudod, én lelkem, micsoda állapotodban látogat meg tégedet a te Urad Istened, aluvásodban-é vagy vigyázásodban, vigasságodban-é vagy szomorúságodban, világi vagy lelki foglalatosságodban, részegségedben-é vagy józan korodban, haragos vagy békés állapotodban.

Utolszor még azt is nem tudod, micsoda betegségnek neve által végezi el Isten életedet, döghalál által, vagy egyéb hirtelen nyavalya által, hideglelés, dagadozás vagy szárazbetegség által, vízbe halsz-é, vagy a tűz emészt meg, gyilkos öl-é meg, vagy a vadak szaggatnak el, vagy mi afféle. Nincsen-é mindennap elég példánk? Mennyi sok friss piros orca sárgult meg hirtelen csak a te szemed láttára is, gutaütés és egyéb által, minden betegeskedés nélkül.

Én Istenem, mely tudatlanok vagyunk, mi nyavalyás és magunk gondolatlan emberek? Egy madárka mely okatlan állat, mégis ha látja, hogy mellőle mást ellőnek, ottan sietve elrepül onnan. Ha látja, hogy valaki ellene vont a ijat és őtet fogta célba, bezzeg nem várakozik, hanem más helyre siet, ahol bátrabb lehessen. Ó, én lelkem, így kellene nekünk is, okos emberek lévén, cselekednünk: látjuk jól a mindennapi példákból, hogy a halál nem henyél, hanem egyiknek a másik után lőttön

lövi szívét, és egymásra hullanak. Serkenj fel, én lelkem, és költözzél ki a Bűnből az Igazságra [...]"

Úgy vagyon, én lelkem, a halál olyan, mint a kaszás a mezőben, ki az ő kaszájával mindent egyaránt levág, nem nézi, akár gyenge fű, akár virág légyen, akár közönséges, akár haszonra való; nem hajt arra, mely régen nőtt, mely szép és kellemetes. Így a halál előtt nincsen sem erős, sem gyenge, nincsen magas vár előtte, nincsen záros kerített erősség, sem arannyal, sem ezüsttel el nem igazíthatni őtet, hogy dolgára menjen. Gondolja meg ezt minden ember naponként, és szívébe vegye, és fejét addig nyogodalomra le ne hajtsa, míg a jó meghalásnak igaz mesterségét meg nem tanulja."

Különösen esztendő végén, mielőtt az óra nem üt, s még mielőtt újramezdődne esztendeink folyása, fejünket addig nyogodalomra le ne hajtsuk, míg - Pápai Páriz Ferenc tolmácsolásában, s a XXXVIII. zsoltár szavaival - így nem imádkozunk:

"Bűnösök után sokáig várakozó Isten, noha megesmérjük mi azt magunkban, és orcánk pirulásával meg is valljuk, hogy oly nagyok és sokak a mi bűneink, hogy akármely nagy és sanyarú büntetésidre méltónak magunk ítéljük magunkat, mindazáltal mégis alázatosan esedezünk, Uram, tenéked, hogy a te kegyelmesség szerint bánjál mivelünk, ne fizess úgy, amint megérdemlenők, ne feddj meg minket a te búsulásodban, és forró haragodban ne ostorozz bennünket; mertha a mi hamisságinkat megtartándod, Uram, vajon s ki állhat meg előtted?"

Érezzük, Uram, keservesen, hogy a te nyilaid belénk akadtanak; mert sokféle nyavalyákkal illetél bennünket, úgy, hogy egyik a másikat ott érte; megnehezítetted a te büntető kezedet rajtunk: környülvött a félelem, bánat, betegség, kárvallás, bujdosás és az ellenségtől való üldöztetés, és ugyan megnyugtattad a mi személyünkön a te kezednek súlyát. [...]"

De a mi lelkünknek mind ennyi háborúsága között is, melyek miá mindennap szomorúan járunk, eszünkbe jut az minékünk, hogy te természet szerint kegyelmes Isten vagy, és hogy teelőtted vagyon minden mi kívánságunk. Mert tudod, hogy a te kezeidnek munkái vagyunk mi, és te magad öntesz a mi szívünkbe bűnbocsánatért való fohászzkodásokat és tehozzád megtérésre való jó indulatokat.

Benned bízunk, Uram, és nem kételkedünk semmit kegyelmedben, de mégis nem szűnünk tovább is könyörgésünkkel fárasztani tégedet: ne hagyj el minket, és ne távozzál messze mitőlünk, a te jóságod és irgalmasságod szerint állj mellénk, és ne halogassad a segítséget. Siess, jöjj el, ó, mi Urunk és szabadítónk! Siess, mert nincsen erőnk a várakozásra, mert igen megnyomott bűneink büntetésének terhe. Jövel hamar, mi idvességünknek Istene! Ámen.

Balassi Bálint: Könyörög Istennek

*Kegyelmes Isten, kinek kezében életemet adtam,
viseld gondomat, vezérelj utamat, mert csak rád maradtam.*

*Gyermekségemtől fogván egyedül csak tetőled vártam,
mint atya után fiu kiáltván, könyörögvén jártam.*

*Most is csak benned reménységemet, Uram, helyhez tettem,
magam rád hattam s rád támaszkodtam, te alád vetettem.*

*Mi hasznod benne, hogyha veszélre jutok kétség miatt,
kit fiad által hozzád váltottál mint fogadott fiat?*

*Hallgass meg azért te nagy nevedért én könyörgésemben,
mutasd meg jódot, sok áldásidot az én szerencsémben.*

*Add meg énnékem én reménységem szerént való jódot,
áldd meg fejemet, ki bízik benned, viselled gondomat.*

*Az szép harmatot miként hullatod tavasszal virágra,
sok jódot, Uram, úgy hullasd reám, te régi szolgádra.*

*Hogy mind holtomig szívem legyen víg, téged magasztalván,
mindenek előtt s mindenek fölött szent nevedért áldván.*

*Ezeket írák az tenger partján Oceanum mellett,
kilencvenegyet mikor jedzettek másfélezer felett.*

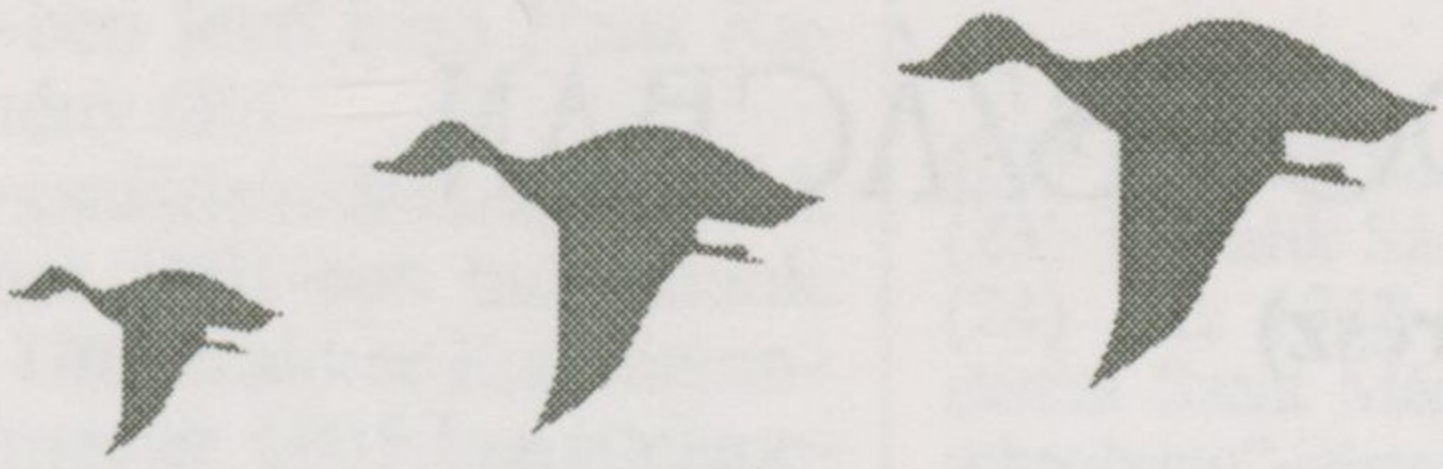
"Az ember végül homokos, / szomorú, vizes síkra ér, szétnéz merengve és okos / fejével biccent, nem remél..."

- József Attila sorait kondítja meg bennem Balassi verse, melyet 1591-ben, három évvel halála előtt írt a Keleti-tenger lengyel partján, "homokos, szomorú, vizes síkon". Egy harminchét éves élet csődje volt mögötte, viharos, zabolátlan "reneszánsz" életé — nem ok nélkül kezd így egy másik szép istenes versét: "Bocsásd meg, Uristen, ifjúságomnak vétjét!" Jellemében mennyi el-lentmondás! Hazájáért vérző hős és hozományvadász rablólovag; végvári vitézek hű bajtársa és nevelője, ugyanakkor izgága békebontó és pereskedő: hol a törököt veri, hol a jámbor zólyomi polgárokat; fél Európát végigportyázó Don Juan és egy életre szóló szenvedélyes szerelem rabja; tudatos nyelv- és formaművész, művelt humanista, egyben életét s tehetségét tékozló hazárdjátékos. Javaitól, családjától, fiától, becsületétől megfosztva menekül a felzúdult darázsraj elől Lengyelországba, búcsút mondva hazájának: "Ó én édes hazám, te szép Magyarország, / ki keresztyénségnek viseled paízsát, / viselsz pogány vérrrel festett éles szablyát, / vitézlő oskola, immár Isten hozzád!"

Elhagyatottságában, kifosztottságában Istennél keres menedéket: "Viseld gondomat, vezérelj utamat, mert csak rád maradtam!". Visszatalál gyermekkorának tiszta hitéhez, melyet egykor nevelője, a szigorú erkölcsű s humanista műveltségű Bornemisza Péter oltott zsenge lelkébe — mint látszik — egy életre szóló útravalóul. Bizalom s hódolat jellemzi viszonyát Istenhez, mely a keresztyén és a reneszánsz ember magatartásának ötvö-zete. Úgy fordul a "kegyelmes Istenhez", ahogy fejedelmi pártfogójához az alattvaló, hivatkozva a maga régi hűségére, Istennek eddig is tanúsított jóindulatára, de még józan meggondolására is: "Mi hasznod benne, hogy ha veszélre jutok kétség miatt, kit fiad által hozzád váltottál mint fogadott fiat?" S feltündöklök egy strófában a "Végek dicséretét" és az "áldott szép pünkösdek gyönyörű idejét" zengő Balassi is: "Az szép harmatot / miként hullatod / tavasszal virágra, / sok jódot, Uram, / úgy hullasd reám, / te régi szolgádra!" - Ezt a szakaszt úgy tagoltam, ahogy Balassi is szándékolta: a róla elnevezett strófa-képlet szerint.

"Hogy mind holtomig szívem legyen víg..." - a katolikus mise kezdő szavai: Istenhez fordulok, ki megvidámítja ifjúságomat - ad Deum, qui laetificat iuventutem meam. Ám a szív békéjéhez nagyobb elszánás kell, mint amivel ő hazatért még ugyanez év őszén. Hátralévő évei is pereskedéssel teltek, Bécs is kinyújtotta kapzsi kezeit birtokai után. Mikor a tizenöt éves háborúban — úgy látszott — végre összefog a keresztyén Európa a török kiverésére, Balassi is kardot ragadott. Esztergom ostrománál súlyosan megsebesült, s pár napra rá vérmérgezésben meghalt. Mártírvére, akár Petőfié két és fél évszázad múlva, hiába ömlött ki: "...s ah, szabadság nem virul a holtnak véréből..."

Szente Imre

Észak honából

Ibsen nyelve

Vörösmarty szavaival élve "a nyelv tükre a nemzet szellemének". Mit mondhattak vajh a norvég nyelvújítók, akiknek két nyelvvel kellett megbírkózniuk? Hozzátenném: ez a küzdelem még korántsem ért véget. Ibsen hazájában ma is két norvégot bifláz a diák. Két nyelvvel találkozunk a rádióban, a televízióban, a könyvekben és az újságokban is. Hogy mi szükség kettőre? Ezt nehéz lenne röviden megválaszolni.

A norvég nyelv története az ezredforduló körüli időig vezethető vissza, mikor az addig nagyjából egységes északi nyelvben olyan dialektális különbségek mutatkoznak, melyekben már ott rejlenek a későbbi nemzeti nyelvnek csírái. Lassan kialakul a keleti és a nyugati skandináv. Az előbbiből fejlődik ki idővel a dán és a svéd, míg az utóbbi a norvég tájnyelvek alapjául szolgál.

A viking kor a norvég nyelvi expanzió ideje is. Az őskandinávból éppen formálódó norvég dialektusok eljutnak például Izlandra és a Faeröer-szigetekre. A távolságból adódó elszigeteltség következtében pedig tovább folytatódik a nyelvi tagozódás.

A kereszténységgel 1050. táján a latin betűs írás is eljut a fjordok közé. s már a legkorábbi szövegemlékekben is jelentős nyelvjárási különbségekre bukkanunk. Ekkor ugyanis nem volt még olyan természetes közigazgatási vagy kulturális központja Norvégiának, melynek nyelve mintául szolgálhatott volna. A XII. és a XIII. században Bergen és Trondheim (Nidaros) versengett az első helyért, később pedig Oslo lett az ország fővárosa.

Norvégia történelmi viszonyait jól tükrözi kusza nyelvi helyzete is. Előbb Svédországgal egyesül, majd - a XIV. század végén létrejött unió keretében - a dán korona részévé válik. A dán pedig még a svédnél is mélyebb nyomokat hagy maga után. 1450-től valamennyi Koppenhágából érkezett okmányt és levelet dán nyelven írnak. Minden teketória nélkül.

Dániában már 1480. körül megindul a könyvnyomtatás. Norvégiában 1643-ban nyílik meg az első nyomda. A közbeeső 160 év alatt a norvégok szinte minden könyvet Dániából szereznek be - dánul. Mikor a reformáció 1537-ben norvég földre is eljut, irodalma dán nyelven terjed. Míg a többi lutheránus országban éppen a reformációval járó bibliafordítások jelentik a nemzeti irodalmi nyelv kialakulásának legfőbb bázisát, addig itt épp fordított a helyzet. Norvég fordítás nem készül, beérik az 1550-es kiadású dánul. Így aztán a dán, amely eddig a közigazgatás nyelve volt, most egyúttal egyházi és oktatási nyelvvé lép elő. A reformáció tehát kiszélesíti az idegen nyelv egyeduralmát Norvégiában.

A norvég írók már a XVI. század derekától jobb-rosszabb dán nyelven írják műveiket. Az irodalom mezején is győzedelmeskedik hát a dán, ám a norvég nyelvjárások még élnek szerte a falvakban. Így beszél a vidéki lakosság java része.

A XVIII. század vége felé mindjobban érezhető már a nemzeti öntudat ébredése, erősödése. A Koppenhágában tanuló norvég egyetemisták megalakítják a Norvég Egyletet. Mind élelkebb érdeklődés nyilvánul a hazai tájnyelvek sorsa iránt. 1811-ben megnyílik az első norvég egyetem. Az idő új eszmékkel vemhes.

1814-ben, a dán-norvég politikai kapocs felbomlásával még kedvezőbb lehetőségek mutatkoznak a türelmetlen nyelvújítók számára. Az ország ügyintézése, s ezen belül a tanügyi direktorátus Koppenhágából Kristianiába kerül. Felvázolják a leendő államnyelv alapjait. Ámde mi legyen addig, míg az új nyelv megszületik? Minek nevezzék a meglévő írott nyelvet? Dánnak? Norvégnek? Az előbbi sértene a nemzeti önérzetet, az utóbbi a dánoknak nem lenne ínyére. S különben is: hogyan mondhatnák egyazon nyelvet norvégnek itthon és dánnak Dániában?

Az írók, költők mind több izes norvég szóval, kifejezéssel fűszerezik íásaikat. Úton-útfélen irodalmi körök, hazafias társaságok alakulnak. Fellendül az izlandi mondák fordítása. A nyelvújítók már-már felülmúlják önmagukat a lelkes munkában. Tájszótár készül. Történelmi válaszfűtről beszélnek. Henrik Wergeland költő szinte Vörösmarty szavait idézi, mikor kortársai nevében is leszögezi: "Minden önálló népnek saját nyelve van. A mi lelkünk tükre is csak valódi nemzeti nyelv lehet, az pedig csupán saját hagyományainkban gyökerezhet."

A kitűzött cél felé két út kínálkozik. Az egyik a használt dán irodalmi nyelv norvégosítása, a másik pedig egy teljesen hazai dialektusokra épülő, új írott nyelv megalkotása.

Az időrabló, kilátástalan vitát elkerülendő, egyszerre kétfelől látnak munkához. Ennek eredménye a mai két norvég. A "bokmål", a dánból örökölt ún. könyvnyelv hamarosan már nemcsak kiejtésben, de írásmódjában is közelít a felvázolt norvég nyelvi normákhoz. Gazdag irodalma tovább gyarapodik. Művelői közt említhetném például P. C. Asbjornsen-t, Jorgen Moe-t és a Nobel-díjas Bjornstjerne Bjornson-t. Ezen írt a Peer Gynt neves alkotója, Ibsen is. A "nynorsk" vagy újnorrég hazai szókinsre, ősi tájnyelvi alapokra épül. Ennek legnagyobb, legismertebb szószólója Ivar Aasen nyelvész, Sunnmore-i népiskolai tanító.

A norvég parlament 1885-ben hivatalosan is elismerte az újnorrégot, 1892-ben pedig határozat születik, melynek értelmében az egyes megyék maguk dönthetnek arról, hogy hol, melyik nyelvet oktassák az iskolában.

A nemes küzdelem változatlan hévvel folyik tovább. A kezdeti elfogultságot egyre inkább valami közös út keresése váltja fel. Tagadhatatlan, hogy az elmúlt 150 esztendő alatt sokat közeledett egymáshoz a bokmål és a nynorsk, bár Moltke Moe és D. A. Seip álma, az egységesített közös norvég - úgy tűnik - még várat magára. Az iskolában továbbra is két nyelven tanulnak a gyerekek. Mindkét nyelven születnek remekművek, mindkettőnek vannak odaadó hívei. Miközben a különbségek egyre fogynak.

Mervel Ferenc

MAGYAROK SVÉDORSZÁGBAN

(Harmadik rész)

"**Novoszádý Kristóf** huszonkét évig működött Stettinben, mint kiváltságolt udvari és svéd királyi ötvös" - írja Mihalik Sándor. Itt tizenhárom gyermeke született. "1694 novemberében születik első gyermeke, Dorothea Elisabeth. 1697-ben fia születik, kit január 17-én Johann Ernst névre kereszteltet. 1699-ben harmadik gyermekét Christophra keresztelteti. Ez a gyermek azonban rövid életű volt, mert május 29-én már meg is tartják a gyászszertartást. Egy év múlva ismét fia születik, akit 1700 május 2-án ugyancsak Kristófnak kereszteltet. 1702. február 23-án Concordia leányát tartják keresztvíz alá. Ez a gyermek azonban csakhamar elhunyt, mert 1703. december 2-án újabb leánykáját is Concordia névre keresztelteti. 1705-ben születik Anna Júliana nevű leánya. 1706-ban elhunyt gyermeke, Dorothea Elisabeth. 1707-ben megszületik nyolcadik gyermeke, aki azonban a lefoggyatkozott élők sorában az ötödik maradt. Ezt Maria Elisabeth névre keresztelteti. 1710-ben Emanuel, 1711-ben pedig Carl Christian nevű fiai születnek. Ez utóbbi még 1715 előtt elhunyt. 1715-ben újszülött leányát első gyermeke emlékére Dorothea Elisabethnek keresztelteti. 1716-ban egy újabb Carl Christiant kereszteltet. Ezután még egy gyermekéről van tudomásunk, a tizenharmadikról, akit Anna Sophia névre kereszteltet. 1719-ben Novoszádý Kristóf egy sírt vásárol. 1722-ben, július 26-án ismét halottja van, ekkor temetteti el ötéves korában kisleányát, tizenharmadik gyermekét, Anna Sophiát; ezen adatokat a stettini Szent Jakab és Szent Mária templomok anyakönyvei szolgáltatták" (23).

1719-ben mint a porosz király halászmesterét, s a stettini ötvösök főmesterét említik (24). E két tisztségével a város legtekintélyesebb polgárainak egyike lett. "1732. május 6-án emlékeznek meg a stettini Szent Mária templomban lefolyt temetéséről s feljegyezték róla, hogy a hatvankét évet élt ötvösművész és királyi halászmester megbetegségben hunyt el" (25).

A Novoszádý család további sorsára vonatkozó adatok bizonytalanok. Lehetséges, hogy özvegye, Anna Juliane Jonas visszavonult szülővárosába, Startgardba. 1738-ban említik Novoszádý Mária Erzsébet nevű leányát, hogy a stettini Szent Mária templomban egy törvénytelen gyermeket kereszteltet két testvére jelenlétében Carl névre.

Novoszádý Kristóf ötvösművészetének tárgyi emléke a mai napig sajnos nem került elő.

Bátyja, **Novoszádý Zsigmond** is becsületet szerzett a Novoszádý névnek svéd földön. Négy évvel később került Svédországba, mint öccse. Karlskronában 1697. március 13-án felvételét kérte a karlskronai ötvöscéh mestereinek sorába. Karlskronát

alapítójáról, XI. Károly svéd királyról nevezték el, aki hadikikötővé fejlesztette ezt a hidakkal összekötött sziklás szigeteken regényesen fekvő várost. A város alapításakor került ide az akkor harmincegy éves Novoszádý Zsigmond lőcsei ötvös. A karlskronai ötvöscéhnek bemutatott okmányaiból kitűnt,

hogy az ötvösművészetet még hazájában, Wüsztermann Áron lőcsei ötvösnél tanulta (26). Novoszádý Zsigmond jelentkezését a karlskronai ötvöscéh szívesen vette és 1697. október 15-én mestertársá fogadta (27). Itt megkapta a városi polgárjogot is és itt kötött házasságot Gertruddal. Karlskronai tevékenysége sajnos váratlan halála miatt csak hét évig tartott. "Korai elhunyt a magyar és a svéd ötvösművészet-történet közös nagy vesztesége. Jeles szorgalmú, képzett művész volt, amit bizonyít, hogy Karlskronában nevelt tanítványai a svéd ötvösmesterek legelső soraiba emelkedtek" (28). Novoszádý Zsigmondot utoljára 1704. október 26-án említik a karlskronai ötvöscéh iratai (29). 1705-ben özvegyét feleségül veszi a revali származású Benedictus Steckow (Stickhuus) fiatal ötvös. Az özvegy második férje is fiatalon hunyt el, mert 1712-ben harmadszor is férjhez megy a heidelbergi születésű Casimir Friedrich Meidt (Meyt)-hez. Ebből is következtethető, hogy 1704-ben Novoszádý Zsigmond tényleg fiatalon, 38 éves korában hunyt el (30).

"Rövid svédországi működésének idáig egyetlen ismeretes emléke a Blekinge tartomány Nättraby templomában maradt reánk. Ez a szerény mű egy ezüst, részben aranyozott kehelytányér (patena)" (31). Egy későbbi javítás során került rá a középen

látható húsvéti zászlós báránysz, de ez már nem tőle ered (32).

Halála után fia, **ifjabb Novoszádý Zsigmond** révén nem szakadtak meg a Novoszádý család kapcsolatai Svédországgal. Ő azonban már ízig-vérig kapcsolódott a svéd ötvösművészetéhez. Ő már Svédországban született. Apja korai halála után Stockholmba került. Ott kitanulta az ötvösséget és 1720-ban avatták "legénnyé" (33). Vándorévei után visszatér Karlskronába. A Nordiska Muséet (Stockholm) Kjellbergskagűjteményében levő kanala szerint már 1728-ban Karlskronában dolgozik. Ekkor még nem tartozott az ötvös céhbe. Csak 1734. december 1-én fogadták az ötvösök társukká, s ez alkalomra remekként egy kávéskannát készített, amely azonban nem maradt fenn.

"Felesége, miként azt a karlskronai Frigyes-templom (Frederikskyrkan)-ban levő, 1747-ben készült keresztelő tájának vésett feliratában említi, Maria Elisabeth Schlyter volt. E nejét azonban 1747 után elveszítette s újból nősült, mert 1787-ben özvegyét Margaretának nevezik az iratok. 1745. augusztus 30-án a céh előljárója lett és öt éven át viselte ezt a tisztséget. 1750-ben Peter Björckman-t tisztelték meg a választással. A következő évben ismét Novoszádý lett a céh előljárója, s 1751-től az maradt megszakítás nélkül 1761-ig" (34).

"Ifjabb Novoszádý Zsigmond négy és fél évtizedre terjedő működése alatt a karlskronai céh egyik legjelesebb művésze volt. A helyi templomokon kívül a blekingei, ystadi, kristianopolesi egyházak, valamint egyes karlskronai, stockholmi, blekingei lund, jönköpingi, växjöi, nässbyi múzeumok és magángűjtemények még ma is őrzik műveit. Hús alkotása bizonyítja, hogy az ifjabb Novoszádý Zsigmond művészetének oly alapjait vetette meg a svéd ötvösség történetében, amelyről a későbbi műtörténeti kutatások sem fogják letaszítani. Műve teljesen az északi ötvösség szellemében és formáiban vannak létrehozva. Mutatják az ifjabb Novoszádý Zsigmond tiszta felismerését, hogy művésze csak úgy él és csak akkor virágzik, ha híven kitart és ha hűséggel követi az északi ötvösség legeredetibb s nemzeti hagyományait" (35).

"Ifjabb Novoszádý Zsigmond fia, Novoszádý Frigyes Zsigmond is az ötvösmesterséget tanulta ki. A karlskronai ötvöscéhnek 1760. szeptember 24-én lett tagja. Az ifjú mestert apja, az akkor éppen céhmesteri rangot viselő, s egyúttal legtekintélyesebb karlskronai ötvös iktatta a mestertársak sorába. Remeke egy "emaljerad plüm" volt. Az apja által kivívott nagy tekintély és elismerés verőfényében jól találta magát Karlskronában. Ő is négy és fél évtizeden át gyakorolta művészetét. 1803. március 29-én hunyt el.

Egy 1761-ben készült dobozát az Övedsklosters (Skåne)-ben levő báró Hans Ramel-féle gyűjtemény őrzi.

A Novoszády család svédországi ágának utolsó ötvöstagjára 1801-ben bukkanunk. Ez a **Novoszády Ulrich** akkor Karlshamnban márműködő mester. 1805-ben áttelepedett Karlskronába. Itt egész 1813-ig tudjuk nyomát követni. Özvegyét H. Ch. Novoszády-t 1813-tól 1818-ig említik az egykorú adatok" (36).

Akit bővebben érdekel a svédországi magyar ötvösművészet, annak szíves figyelmébe ajánlom Mihalik Sándor: Magyar ötvösművészek Svédországban, Budapest. 1968. című füzetét.

Jegyzetek

- (22) Mihalik Sándor i.m.: 13. old.
 (23) Mihalik Sándor i.m.: 13-14.o.
 (24) Az 1719-ben történt sírvásárláskor a stettini Szent Mária templom "Begräbningsverschiebung"-jában.
 (25) Mihalik Sándor i.m.: 14.o.
 (26) Novoszády Zsigmond "ifrån Ungraren och staden Letschau och mästaren där sammanstades M: Aron Wisteman var hans lärherre". A karlskronai ötvösök céhkönyve (Karlskrona guldsmedämbetes protokoll och handlingar (1695-1812). A stockholmi Nordiska Muséetben.
 (27) Gustaf Upmark: Karlskrona guldsmedämbete, 1695-1812., Fataburen 1914. 149. o. és Gustaf

- Upmark: Guld och Silversmeder i Sverige 1520-1850. Stockholm, 1925. 420. o.
 (28) Mihalik Sándor i.m.: 16.o.
 (29) Karlskrona guldsmedämbetes protokoll, omfattade åren 1695-1812. A stockholmi Nordiska Muséet levéltárában.
 (30) Upmark i.m.: 421.o. és Fataburen i.m.: 1848.o.
 (31) Mihalik Sándor i.m.: 17.o.
 (32) William Andersson: Sveriges kyrkor, konsthistoriskt inventarium. Blekinge, I.kötet, 2.füzet. Medelstads härad. Stockholm. 1932.
 (33) Upmark i.m.: 425.o. és Fataburen i.m.: 133., 149.o.
 (34) Mihalik Sándor i.m.: 18-19.o.; Upmark i.m.: 425.o. és Fataburen i.m.: 133., 149.o.
 (35) Mihalik Sándor i.m.: 18.o.
 (36) Mihalik Sándor i.m.: 21.o.

MAGYAR SZÓZAT, FINN HIMNUSZ

Vörösmarty Szózata elítéli a külföldre távozást, de a vers maga nem csak menedékjogot kapott itt Északon, hanem hódított is.

A nemzeti dalok a 19. századi nemzeti ébredések folytán szinte imákká váltak, különösen a sebzett népeknél. Egy rövid cikkben lehetetlen kitérni a nemzeti dalok sokféleségére, a Kaisert, a Kinget, a Konungent (például III. Gusztávot) dicsőítő énekek sokaságára. Nem kevés közülük a leghíresebb himnusz árnyékában vagy ellenében született. A Marseillaise-t a francia forradalom után svédre is, finnre is lefordították, nem is egyszer. A 18. század végén Svédországban tiltva volt. Ennek egyik politikai áldozata egy uppsalai karmester és zenetanár, akit száműzéssel hallgattattak el, és később rehabilitálásra nem tartott igényt.

Ez akis háttérleírás szükséges témához. Amikor Svédországról beszélek, Finnországról is teszem, amely 1809-ig Svédország keleti tartománya volt vagy Svédország keleti része. Ekkor egy elvesztett háború folytán Oroszországhoz került. A csonka Svédország, amely tartományaival nemrég még nagyhatalom volt, eléggé elszigetelt, arktiszi állammá változott. Ez megrázta, de mert abban a korban a homogén nemzeti romantika volt a divatos, a csonkaság vigaszt is tartalmazott.

Finnország, legalábbis az ország nyugati része, nem kapcsolódott olyan szervesen Oroszországhoz, mint 1809 előtt Svédországhoz. Ez a "szabadság", hozzátevé az Európában uralkodó nemzeti romantikát, új nemzeti létformát és szimbólumokat kívánt. A finnesítési munka élén főleg a finnországi svédek álltak, akik svéd nyelven harcoltak a finn nemzeti identitásért, nem ritkán saját nyelvük és kultúrájuk ellenében. Svédországot utánozták, finn előjellel.

Miközben persze írdtak a cárt dicsőítő "nemzeti dalok" is, a Marseillaise-re egymás után születtek svéd és finn szövegek. S már közelgett a nemzeti szellemű himnuszok ideje.

1836-ban, Finnországtól talán 3000 kilométerre, írta Vörösmarty a maga Szózatát. Svéd fordítása nem váratott magára sokáig. Egy A. H. A. Kellgren nevű, fiatal és fiatalon meghalt helsinki orientalista ültette át svédre, így ismerkedett meg a verssel a híres Johan Ludvig Runeberg. Finnországnak himnusz kell, és nem Marseillaise. Így lehet leegyszerűsíteni a runebergi konzervatív ideológiát.

Runeberg nem beszél balszerencséről, nem vágyik jobb kor után, hanem a szegénység elviselésére, a "légy szabad, vidám és magabiztos"-ra buzdít. Vörösmarty csak inspiráció. (Míg el nem felejttem: Runeberg Kisfaludy Sándor több versét fordította svédre).

A magyar költő így ír: Ez a föld melyen annyiszor
 Apáid vére folyt.

Svéd fordításban: Det är ett land, där fädrens blod
 i striden ofta flöt.

A finn himnuszban: Och det var här det blodet flöt.

A magyar költő: Itt küzdenek a honért a hős / Árpádnak hadai;
 Här stred en gång för fosterland / Árpád med blodig barm.

A himnusz: Här striddes våra fäder strid.

Mivel nem vagyok sem nyelvész, sem irodalmár, nem merek több példát felhozni. Intuicióm azokat is nyilvánvalónak tartja, de félek a nacionalizmus vádjától.

Még jöttek konkurens himnuszok, de a Szózat ihlette Runeberg-szöveg győzött. Terjedt, különösen a diákok között.

Egy Pacius nevű zeneszerző 1846-ban megkomponálta a zenéjét is a század nemzeti romantikája szellemében.

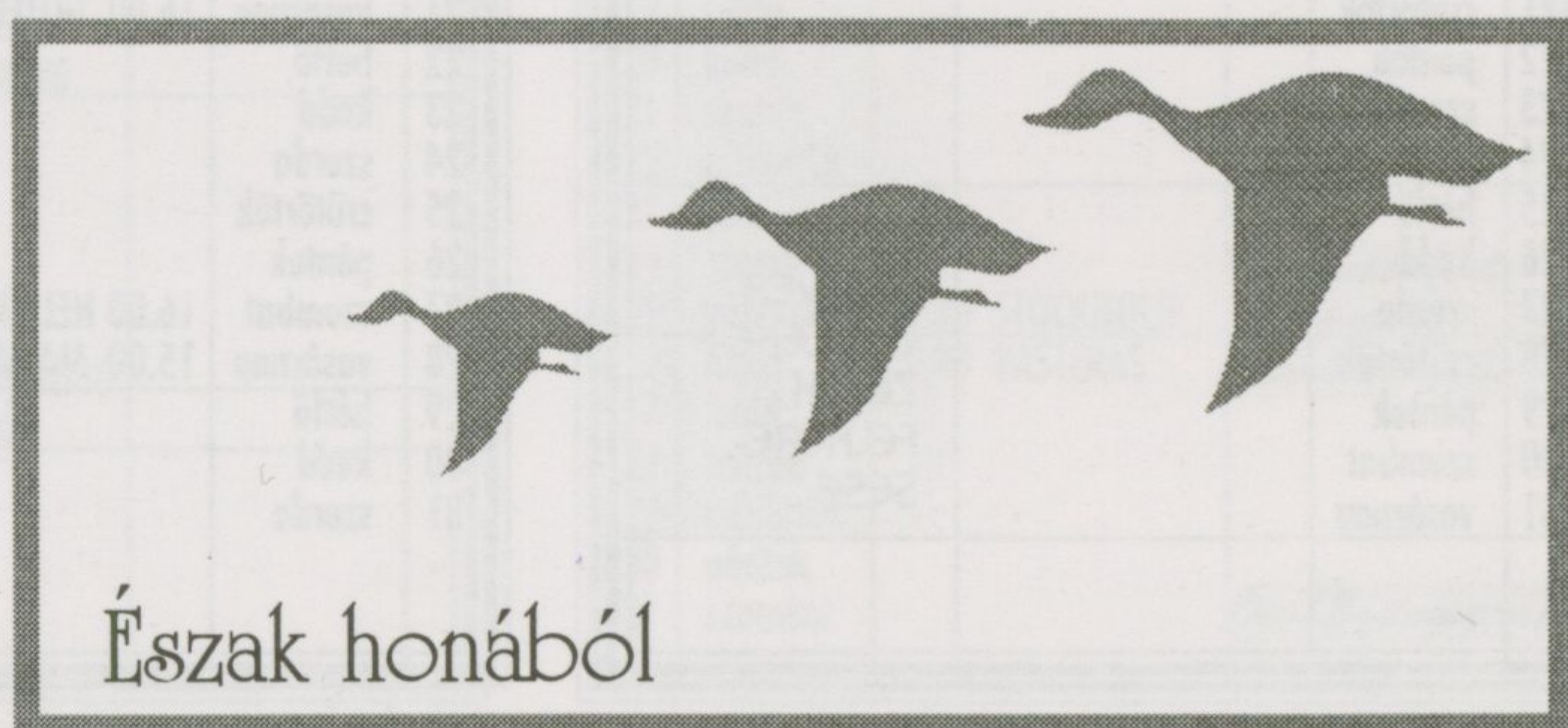
Finnország lakosságának alig tíz százaléka nyelven íródott tehát a finnek nemzeti dala. Persze aztán jöttek a finn fordítások. Hadd említsem meg, hogy a múlt század egyik legnagyobb, vagy mivel az ilyesmit nem lehet mérni, a legnagyobb regényírója is lefordította. Alexis Kivi fordítása azonban sohasem lett nemzeti szimbólum, szinte alig ismert. Sok-sok vajúdo próbálkozás után megszületett az örökre megváltoztathatatlan finn fordítás. Hivatalosan Paavo Cajander nevéhez fűzik, de valójában kollektív munka. Későbbi javításokat már a finn "néplélek" nem engedett meg. Persze támadták balról, mert konzervatív, meg jobbról a finn nacionalisták, mert svéd eredetű. De győzött, és így a legszebb.

Ne higgyétek, hogy a történetnek itt vége. 1869-ben énekelték először a finn himnuszt észt feldolgozásban. Ez már messze van Runeberg-től, tehát még messzebb Vörösmartytól. Észtország szépségéről, a szülőháza szeretetéről szól, az Isten áldását kéri. Az észtek ezt tartják nemzeti himnuszuknak. 1922-ben, amikor a független Észtország országgyűlése a nemzeti szimbólumokat tárgyalta, a himnusz kérdése annyira nyilvánvaló volt, hogy nem is vitatták.

A finn és észt himnusznak tehát azonos a dallama. A szovjet megszállás után betiltották az észt himnuszt is, de minden este lehetett hallgatni a finn rádióból.

Távol áll tőlem még gondolata is annak, hogy Vörösmarty nélkül nem lett volna finn vagy észt himnusz. De abban biztos vagyok, hogy más lett volna.

Gulyás Miklós

JANUÁR

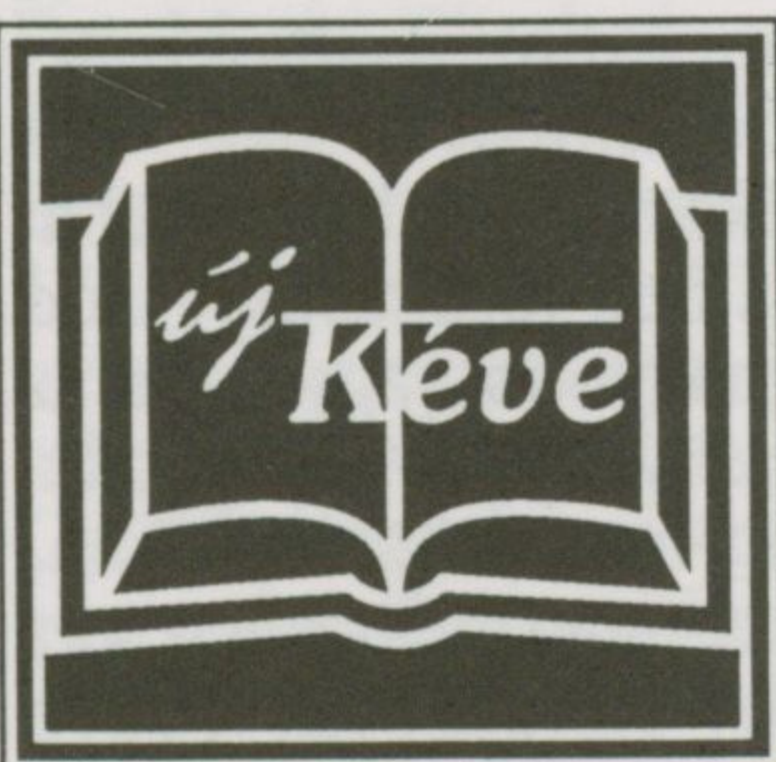
1	szombat		<i>Újév</i>
2	vasárnap		
3	hétfő		
4	kedd		
5	szerda		
6	csütörtök		<i>Vízkereszt</i>
7	péntek		
8	szombat	17.00 TÅNGAGÄRDE	
9	vasárnap	17.00 SÖLVESBORG	
10	hétfő		
11	kedd		
12	szerda		
13	csütörtök		
14	péntek		
15	szombat	17.00 VÅSTERÅS	
16	vasárnap	14.30 STOCKHOLM	
17	hétfő		
18	kedd		
19	szerda		
20	csütörtök		
21	péntek		
22	szombat		
23	vasárnap	16.00 GÖTEBORG	
24	hétfő		
25	kedd		
26	szerda		
27	csütörtök		
28	péntek		
29	szombat	16.00 HELSINGBORG	
30	vasárnap	15.00 MALMÖ	
31	hétfő		

FEBRUÁR

1	kedd		
2	szerda		
3	csütörtök		
4	péntek		
5	szombat	17.00 TÅNGAGÄRDE	
6	vasárnap	11.00 STRÖMSNÄS. 17.00 SÖLVESBORG	
7	hétfő		
8	kedd		
9	szerda		
10	csütörtök		
11	péntek		
12	szombat	11.00 ESKILSTUNA 17.00 VÅSTERÅS 14.30 STOCKHOLM	
13	vasárnap		
14	hétfő		
15	kedd		
16	szerda		
17	csütörtök		
18	péntek		
19	szombat	16.00 OSLO	
20	vasárnap	16.00 GÖTEBORG	
21	hétfő		
22	kedd		
23	szerda		
24	csütörtök		
25	péntek		
26	szombat	16.00 HELSINGBORG	
27	vasárnap	15.00 MALMÖ	ET TANULMÁNY- ÚTJA
28	hétfő		

MÁRCIUS

1	kedd		
2	szerda		
3	csütörtök		
4	péntek		
5	szombat	17.00 TÅNGAGÄRDE	ET TANULMÁNY- ÚTJA
6	vasárnap	17.00 SÖLVESBORG	
7	hétfő		
8	kedd		
9	szerda		
10	csütörtök		
11	péntek		
12	szombat	17.00 VÅSTERÅS	
13	vasárnap	14.30 STOCKHOLM	
14	hétfő		
15	kedd		<i>Nemzeti ünnep</i>
16	szerda		
17	csütörtök		
18	péntek		
19	szombat	16.00 OSLO	
20	vasárnap	16.00 GÖTEBORG	
21	hétfő		
22	kedd		
23	szerda		
24	csütörtök		
25	péntek		
26	szombat	16.00 HELSINGBORG	IFJÚSÁGI
27	vasárnap	15.00 MALMÖ	<i>Vízkereszt</i>
28	hétfő		
29	kedd		
30	szerda		KONFERENCIA BISCHOFSEIM
31	csütörtök		<i>Nagycsütörtök</i>

Istenem - uram! kérlek tégedet,
Fordítsad reám szent szemeidet,
Nagy szükségemben ne hagyj engemet,
Mert megemészti nagy bánat szívemet.

JÚLIUS

1	péntek		
2	szombat		
3	vasárnap		
4	hétfő		
5	kedd		
6	szerda		
7	csütörtök		
8	péntek		
9	szombat		ALKOTÓ- TÁBOR
10	vasárnap		
11	hétfő		TESTVÉR- GYŰLEKE- ZETEK FELKERE- SÉSE
12	kedd		
13	szerda		
14	csütörtök		
15	péntek		
16	szombat		
17	vasárnap		
18	hétfő		
19	kedd		
20	szerda		
21	csütörtök		
22	péntek		
23	szombat		
24	vasárnap		
25	hétfő		
26	kedd		TESTVÉR- GYŰLEKE- ZETEK FELKERE- SÉSE
27	szerda		
28	csütörtök		
29	péntek		
30	szombat		
31	vasárnap		

AUGUSZTUS

1	hétfő		ÖNKÉPZŐ- KÖR NYÁRI TÁBORA
2	kedd		
3	szerda		
4	csütörtök		
5	péntek		
6	szombat		
7	vasárnap		
8	hétfő		
9	kedd		
10	szerda		
11	csütörtök		
12	péntek		
13	szombat	17.00 VÅSTERÅS	
14	vasárnap	14.30 STOCKHOLM	
15	hétfő		
16	kedd		
17	szerda		
18	csütörtök		
19	péntek		
20	szombat	16.00 OSLO	<i>Szent István-nap</i>
21	vasárnap	16.00 GÖTEBORG	<i>Nemzeti ünnep</i>
22	hétfő		
23	kedd		
24	szerda		
25	csütörtök		
26	péntek		
27	szombat	16.00 HELSINGBORG	
28	vasárnap	15.00 MALMÖ	
29	hétfő		
30	kedd		
31	szerda		

SZEPTEMBER

1	csütörtök		NYEMALSZ & KÉMEUM TEOLÓGIAI KONFEREN- CIÁJA
2	péntek		
3	szombat	17.00 TÅNGAGÄRDE	
4	vasárnap	11.00 LJUNGBY 17.00 SÖLVESBORG	
5	hétfő		ROLOZSVÁ- RON és AZ ET TANULMÁNY- ÚTJA
6	kedd		ERDÉLYI GYŰLEKEZE- TEK BEN
7	szerda		
8	csütörtök		
9	péntek		
10	szombat	11.00 KATRINEHOLM 17.00 VÅSTERÅS 14.30 STOCKHOLM	
11	vasárnap		
12	hétfő		
13	kedd		
14	szerda		
15	csütörtök		
16	péntek		
17	szombat	16.00 OSLO	
18	vasárnap	16.00 GÖTEBORG	
19	hétfő		
20	kedd		
21	szerda		
22	csütörtök		
23	péntek		
24	szombat	16.00 HELSINGBORG	
25	vasárnap	15.00 MALMÖ	
26	hétfő		
27	kedd		
28	szerda		
29	csütörtök		
30	péntek		

A naptárban szereplő helyszínekben a feltüntetett időpontokban istentiszteletet tartunk.

ÁPRILIS			
1	péntek		<i>Nagypéntek</i>
2	szombat	17.00 TÁNGAGÄRDE	<i>Húsvét</i> KON- <i>Húsvét</i> FIR- MÁ-
3	vasárnap	11.00 LJUNGBY	
		17.00 SÖLVESBORG	
4	hétfő		CIÓS FEL- KÉ- SZÍ- TÓ TÁ- BOR
5	kedd		
6	szerda		
7	csütörtök		
8	péntek		
9	szombat	11.00 KATRINEHOLM	
		17.00 VÄSTERÄS	
10	vasárnap	14.30 STOCKHOLM	
11	hétfő		
12	kedd		
13	szerda		
14	csütörtök		
15	péntek		
16	szombat	16.00 OSLO	
17	vasárnap	16.00 GÖTEBORG	
18	hétfő		
19	kedd		
20	szerda		
21	csütörtök		
22	péntek		
23	szombat	16.00 HELSINGBORG	
24	vasárnap	15.00 MALMÖ	
25	hétfő		
26	kedd		
27	szerda		
28	csütörtök		
29	péntek		
30	szombat	17.00 SÖLVESBORG	

MÁJUS			
1	vasárnap	11.00 TÁNGAGÄRDE	KONFIRMÁCIÓ
2	hétfő		
3	kedd		
4	szerda		
5	csütörtök		
6	péntek		
7	szombat	17.00 VÄSTERÄS	
8	vasárnap	14.30 STOCKHOLM	
9	hétfő		
10	kedd		
11	szerda		
12	csütörtök		<i>Aldozócsütörtök</i>
13	péntek	TÁNGAGÄRDE	ORSZÁGOS PRESBITERI KONFERENCIA
14	szombat	TÁNGAGÄRDE	
15	vasárnap	16.00 GÖTEBORG	
16	hétfő		
17	kedd		
18	szerda		
19	csütörtök		
20	péntek		
21	szombat	TÁNGAGÄRDE	GYÜLEKEZETI <i>Pünkösd</i> NA- <i>Pünkösd</i> POK
22	vasárnap	11.00 TÁNGAGÄRDE	
		TÁNGAGÄRDE	
23	hétfő		
24	kedd		
25	szerda		
26	csütörtök		
27	péntek		
28	szombat	16.00 HELSINGBORG	
29	vasárnap	15.00 MALMÖ	
30	hétfő		
31	kedd		

JÚNIUS			
1	szerda		
2	csütörtök		
3	péntek		
4	szombat	17.00 TÁNGAGÄRDE	
5	vasárnap	11.00 STROMSNAS.	
		17.00 SÖLVESBORG	<i>Svédország</i> <i>nemzeti ünnepe</i>
6	hétfő		
7	kedd		
8	szerda		
9	csütörtök		
10	péntek		
11	szombat	11.00 ESKILSTUNA	
		17.00 VÄSTERÄS	
12	vasárnap	14.30 STOCKHOLM	CSEKÉSZ- TÁBOR TÁNGA- GÄRDÉN
13	hétfő		
14	kedd		
15	szerda		
16	csütörtök		
17	péntek		
18	szombat	17.00 OSLO	
19	vasárnap	16.00 GÖTEBORG	
20	hétfő		CSEKÉSZ- TÁBOR TÁNGA- GÄRDÉN
21	kedd		
22	szerda		
23	csütörtök		
24	péntek		
25	szombat		<i>Szentivánéj</i>
26	vasárnap		
27	hétfő		ALKOTÓ- TÁBOR
28	kedd		
29	szerda		
30	csütörtök		

Te azért, lelkem, gondolatodat -
Istenbe vessed bizodalmodat,
Rólad elvész minden terhedet,
Es meghallgatja te könyörgésedet.

Kecskeméti Vég Mihály: Az LV. ZSOLTÁR, 1561

19
94

OKTÓBER			
1	szombat	17.00 TÁNGAGÄRDE	
2	vasárnap	17.00 SÖLVESBORG	
3	hétfő		
4	kedd		
5	szerda		
6	csütörtök		
7	péntek		
8	szombat	17.00 VÄSTERÄS	
9	vasárnap	14.30 STOCKHOLM	
10	hétfő		
11	kedd		
12	szerda		
13	csütörtök		
14	péntek		
15	szombat	16.00 OSLO	
16	vasárnap	16.00 GÖTEBORG	
17	hétfő		
18	kedd		
19	szerda		
20	csütörtök		
21	péntek		
22	szombat	16.00 HELSINGBORG	
23	vasárnap	15.00 MALMÖ	<i>Nemzeti ünnep</i>
24	hétfő		
25	kedd		
26	szerda		
27	csütörtök		
28	péntek	TÁNGAGÄRDE	ŐSZI GYÜLEKEZETI NAPOK
29	szombat	TÁNGAGÄRDE	
30	vasárnap	11.00 TÁNGAGÄRDE	
31	hétfő		<i>Reformáció</i>

NOVEMBER			
1	kedd		
2	szerda		<i>Halottak napja</i>
3	csütörtök		
4	péntek		
5	szombat		<i>Mindszentek</i>
6	vasárnap	11.00 STROMSNÄS.	
		17.00 SÖLVESBORG	
7	hétfő		
8	kedd		
9	szerda		
10	csütörtök		
11	péntek		
12	szombat	11.00 ESKILSTUNA	
		17.00 VÄSTERÄS	
13	vasárnap	14.30 STOCKHOLM	
14	hétfő		
15	kedd		
16	szerda		
17	csütörtök		
18	péntek		
19	szombat	16.00 OSLO	
20	vasárnap	16.00 GÖTEBORG	
21	hétfő		
22	kedd		
23	szerda		
24	csütörtök		
25	péntek		
26	szombat	16.00 HELSINGBORG	
27	vasárnap	15.00 MALMÖ	
28	hétfő		
29	kedd		
30	szerda		

DECEMBER			
1	csütörtök		
2	péntek		
3	szombat		ADVENTI TALÁL- KOZÓ
4	vasárnap		<i>Advent</i>
5	hétfő		
6	kedd		
7	szerda		
8	csütörtök		
9	péntek		
10	szombat		
11	vasárnap	11.00 TÁNGAGÄRDE	<i>Advent 2.</i>
		16.00 GÖTEBORG	
12	hétfő		
13	kedd		
14	szerda		
15	csütörtök		
16	péntek		
17	szombat	16.00 HELSINGBORG	
18	vasárnap	11.00 MALMÖ	<i>Advent 3.</i>
		17.00 SÖLVESBORG	
19	hétfő		
20	kedd		
21	szerda		
22	csütörtök		
23	péntek		
24	szombat		
25	vasárnap	14.30 STOCKHOLM	<i>Karácsony</i> <i>Karácsony</i>
26	hétfő	11.00 VÄSTERÄS	<i>Karácsony 2.</i>
27	kedd		
28	szerda		
29	csütörtök		
30	péntek		
31	szombat		<i>Őv/Szilveszter</i>

Az itt közölt program csak tervezet; -az egyháztanács fenntartja a változtatás jogát!

HELSINGBORGAI GONDOLATOK

Ilyenkor decemberben...

"Szép tündérország támad fel bennem, ilyenkor decemberben / A szeretetnek csillogára nézek, s megszáll egy titkos, / gyönyörű ígétet, ilyenkor decemberben..."

A karácsonyt váró első gyertyák lángjai fellobbantják bennem az ünnep szent hangulatát, s akaratlanul is elkezdődik valami különös számbavétel. Bizonyára az év vége is hozzájárul, meg az ünnep lágy fényei, hogy ilyenkor előkúsznak félresepert kérdések, kételyek. De ebben a fenséges varázsban ott gubbaszt egy jókora madárnyi szomorúság. Elmélázom.

"Ácsorgok Európa tágranyílt ablakai alatt / hatalmas huzat kél, hazafújja rólam a holdfényt..." HAZA, HOVA?

A haza szóra már átrepültek ezüstszárnyú gondolataim hetedhét határon és leszálltak szülőföldem vállára. Végigsimogatják gyermekkorom tejszagú tájait. Végigcsobognak a hancurozó hegyipatakok habjain, belemerülnek a források kristálytükrébe és felhörpintik a havasok öléből a hajnali harmatt. Zsibogva törnek elő emlékeim - ízek, hangok, tájak mosolyognak rám, nyúlnak vigasztalóan felém. Zsoltárok, gyermekkórusok hangját himbálja a szél. A holnap árnyékának reménytelenségében fel-felizzik otthonmaradt barátaim, hozzátartozóim fojtott fohásza.

Valami kusza bűntudat - hűvös valóság - visszarángat a jelenbe, s már süppednek is bele az önsajnálát posványába, ha nem ágaskodna bennem az igazság: azt, hogy én itt vagyok, magam választottam. Persze lehet rögtön magyarázkodni, de ez

nem változtat az igazságon. S most, a szent ünnepek közeledtével illik vállalni az igazságot, még akkor is, ha ez sebeket hasít fel.

Magam előtt látom sok sorstársam sarkigérő reményvesztettségét, véget nem érő, kesergő népdalainkba kapaszkodó, elpanaszolt önmarcangolását.

Bűntudatunk béklyóban tart.

"...Kenyeret más ország is adhat / S lehetsz annak is hálás, jó fia / de van valami ezen túl, hol / csődöt mond logika és filozófia. / Lehet a föld, mely befogadott téged / s emberként kezel s a pokolból kiment / meghatott szív, rajongásra méltó / de valahogy nem lehet szent..." mondja a költő.

Vajon miért nem találjuk meg nyugalunkat? Vajon miért verettettünk meg örök nyugtalansággal? Mért engedjük, hogy bűntudat sanyargasson és beködösítse életünket a társas magány? Mért nem bocsájtunk meg önmagunknak?

"Hit és bátorság kell hozzá, hogy az élet nehézségeit, balszerencsét és szomorúságait kihívásnak vegyük, amely megfelelni erőt ad - és ne igazságtalan büntetésnek, amelynek nem lett volna szabad velünk megtörténnie." - olvasom Erich Fromm *A szeretet művészete* című könyvében. Majd: "Hittel élni annyi, mint termékenyen hinni."

Hit, szeretet, boldogság... Letörlöm a port e megfakult, sokunk számára szinte hitelét-vesztette szavakról. Mert mi a hit, ha nem maga az életadó remény? És mi a szeretet, ha nem maga a megértés, elfogadás?

Istenem, milyen fenséges lenne, ha nem csak karácsony szent tisztaságában ragyognának fel bennünk e szavak! Ha

ítélkezés helyett megérténénk egymást; ha megvigasztalnánk a lelkünk mélyén zokogó kisgyermeket; ha elengednénk magunkból mindazt, ami béklyóban tart; megbocsájtanánk magunknak és másoknak a bennünk lévő rosszat és kiszabadítanánk magunkat a nehezteles, gyűlölet, önvád, önsajnálát ördögi köréből. Békét kötnénk magunkkal és elkezdenénk egymást feltétel nélkül szeretni!

A karácsonyt idéző első gyertyák lángjai fellobbantják bennem az ünnep szent hangulatát és átható kényszert érzek arra, hogy megbocsássak és megbocsáttassak.

Hiszem, hogy a szeretet lelkünkben lefojtott isteni lángocskái újra fellobbannak és fényüknél megtaláljuk az egymáshoz vezető utat, ha azt mi is úgy akarjuk.

Blénessy Enikő

"Azért vagyunk a világon, hogy szavainknak valahol helyet teremtsünk benne"

Ennek a gondolatnak a jegyében fogalmazódott meg a helsingborgi presbitérium tagjaiban a szándék, hogy gyermekeink számára havonta egyszer az istentisztelettel egyidőben foglalkozást szervezzünk. A foglalkozás vezetésére felkértük Blénessy Enikőt, aki tíz éves tanítói múlttal és sok sikeres gyermekfoglalkozással a tarsolyában szívesen tesz eleget kérésünknek.

Ahhoz, hogy ezt már januártól beindíthassuk, szükségünk van arra, hogy az érdekelt szülők mielőbb jelentkezzenek Enikőnél a 042-820 64-es telefonszámon.

Elsősorban 5—10 éves gyerekek foglalkoztatására gondoltunk. Szeretettel várjuk jelentkezéseket.

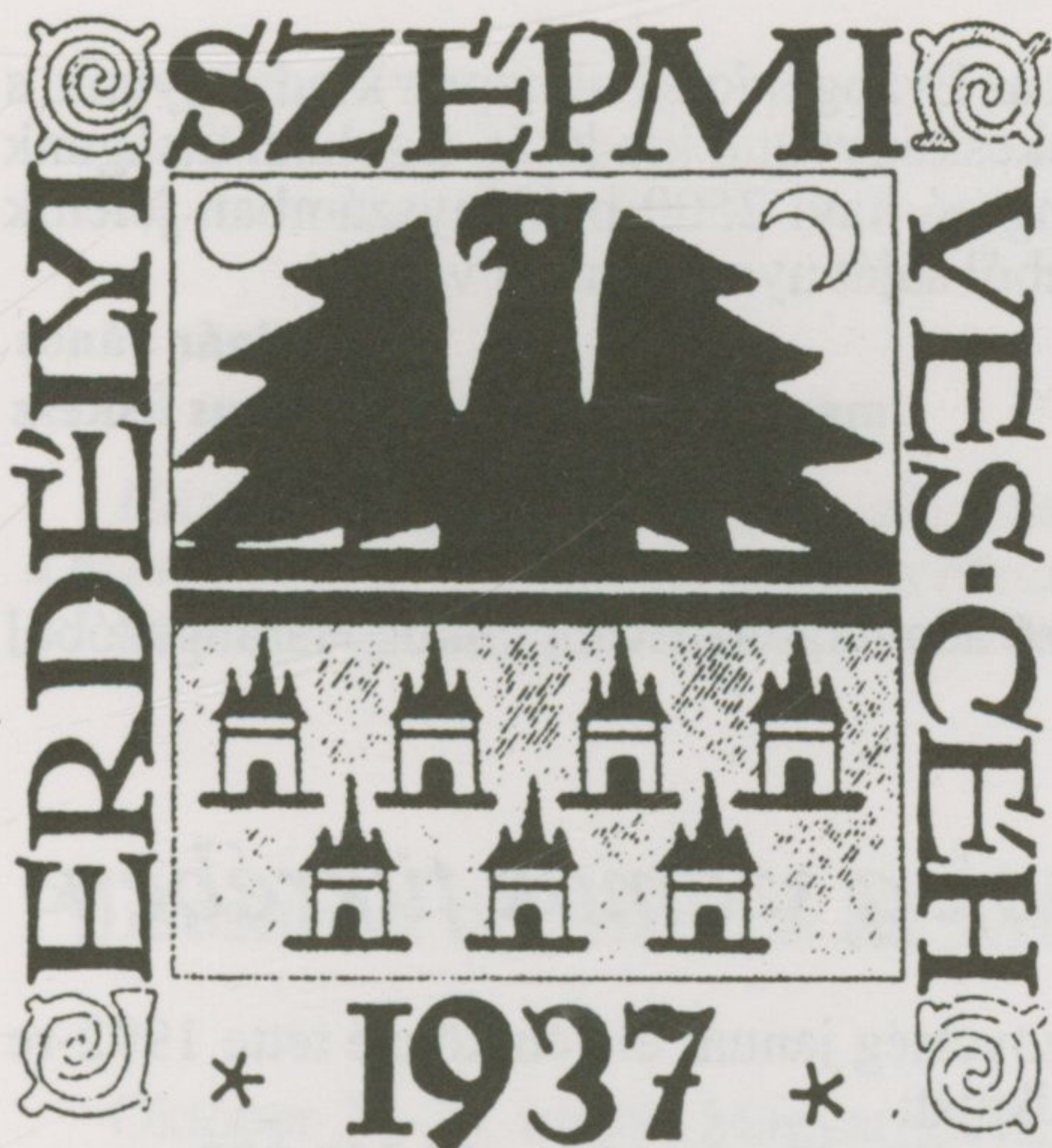
A helsingborgi presbitérium vezetősége

Nyugati magyar reformátusok

"Hogymindnyájan egyek legyenek" volt a jelmondata a Nyugateurópai Magyar Református Lelkigondozó Szolgálat (NyEMRLSz) 1993. október 11—14. között a Párizs melletti Sensban levő domonkosrendi nővérek kolostorában tartott teológiai konferenciájának. Kutasi András franciaországi református lelkész a megnyitó istentiszteleten nagy szeretettel és lendülettel hirdette Isten ígétét a hat nyugateurópai és két keleteurópai országból érkezett mintegy harminc lelkésznek és presbiternek.

Az előadások sorát Dr. Szathmáry Sándor miskolci professzor, református lelkész *"A bibliai kilejtés, mint az egyház egységének alapja"* című teológiai értekezése nyitotta meg. A bibliai kijelentés a

toleranciára is figyelmeztet: legyen teljes mértékű a másik elfogadása másságában, sajátosságában és egyedülálló döntésében. Ne törvénnyel legyen az út elzárva, hanem az evangéliummal nyitott a szabadságra. Az Írás szentségét és sérthetlenségét nem a betűkben kell keresni, hanem a lélekben - mert az eleveníti meg a betűt.

B.Szabó István Budapest Külső-Üllői-úti református lelkész a "Zárójelbe tett krisztológia" című előadásában az 1948 utáni magyar református igehirdetőket ért teológiai hatásokat vizsgálta. **Békefi Benő, Joó Sándor és Ravasz László** prédikációit elemezve megállapította: Voltak Isten ígéjének hűséges sáfárai, akik nem zárójelbe tették a keresztyén hit centrumát, hanem kibontották és máig ható érvénnyel felmutatták azt.

A NyEMRLSz legfelső igazgató szerve, a Küldöttközgyűlés újból deklarálta bibliai hitvallásos szemléletét, és a most elfogadott új Alapszabályban fenntartotta önállóságát és jellegzetességét. Önálló szolgálat ez, mely 1944-ben létesült "Szórványban Élő Magyar Református Egyház" néven, s melynek 1957-ben lett jogutódja a NyEMRLSz.

A Szolgálat tisztségviselőinek jelentései után kilenc nyugateurópai ország magyar református, illetve közös protestáns lelkigondozásáról hangzottak el beszámolók, amelyeket élénk megbeszélés és vita követett.

A NyEMRLSz tárgyalta részvételét az **Egyetemes Magyar Református Zsinaton** is. Úgy döntött, hogy megfigyelői státusban nyomonköveti annak munkálatait képviselőin keresztül.

A Küldöttközgyűlés kinyilvánította, hogy a NyEMRLSz a Magyar Református Világszövetség (MRVSz) nyugateurópai egysége, s annak elnöksége egyben a területi egység választmányja is. Az MRVSz elnökségi tagjai **Tüski István** hollandiai és **Cseri Katalin** németországi lelkészek, valamint a NyEMRLSz világi elnöke, a svédországi **Dr Békássy N Albert**. A NyEMRLSz megválasztotta tisztségviselőit: lelkészi elnöke **Varga Pál** Németországból; világi elnöke **Dr Békássy N Albert** Svédországból, titkára **Jaskó Irén** Angliából, pénztárosa **Ormós Ajtony** Svájcban. Lelkészi alelnöke **Kutasi András** lelkész Franciaországból, világi alelnöke **Ravasz Ákos** Svájcban, titkárhelyettese **Dr Herman János** lelkész Angliából. Az Intéző-

bizottság tagjai: **Lázár Enikő-Dalma** és **Cseri Gyula** lelkészek Németországból. Jogi tanácsadó **Dr Szöllősy Pál** Svájcban.

A Nyugateurópai Magyar Református Lelkigondozó Szolgálat - az 1991-es lundii határozatának megfelelően - évente felváltva tanácskozik Nyugat-Európában és a Kárpátmedencében, háromévenként pedig az evangélikus testvérszolgálattal, a KEMELM-mel közösen szervez teológiai konferenciát. Ezt 1994-ben Kolozsváron tervezik megtartani

Dr Békássy N Albert

Magyar lelkész Észtországban

Az önképzőkör nyári táborának résztvevői között idén is, immár hagyományosan, észtországi magyarokat is vendégül láttunk. Másodízben jött el közénk **Szirkó Éva**, aki ezúttal férjével, **Ferenccel**, és lányukkal, **Orsolyával** együtt érkezett **Vöruból**, de vendégünk volt a két évvel ezelőtt megismert **Asszonyi András** bátyja, **István** is, aki fiacskájával, **Zoltánnal** együtt jött Tallinnból.

Keveset tudtunk az észtországi magyarokról, de az **Asszonyi család** sorsa talán rávilágít arra a tragédiára, mely hozzájuk hasonlóan a kárpátaljai magyarok legtöbbször érintette. A Trágared-kápolnában tartott istentiszteleten **Asszonyi István** nemrég elhunyt édesapjára, idősebb **Asszonyi István** református lelképásztorra emlékezett. Családjuk sorsáról szólva a kárpátaljai magyarok kálváriájáról beszélt:

Apám Komárom-Szentpéteren, anyám a Zemplén-megyei Bacsán született. Mindkét, ma Szlovákiában levő, korábban Magyarországhoz tartozott község, az egész Felvidékkel együtt az első világháború után került Csehszlovákiához. Édesapám az akkormár meghúzott új határon túlra, Sárospatakra ment tanulni. A kollégium elvégzése után segédlelkészként Kárpátaljára helyezték, majd papként az egyik legkisebb Tisza menti faluban, Forgolányba. Édesanyám ugyanoda tanítónőként került.

1944-ben Kárpátalja szovjet fennhatóság alá jutott. Ugyanazon év végén **Asszonyi István** a szolvyvai koncentrációs táborba vitték, majd rövid szabadonengedés után 1949 márciusának egy éjszakáján az egy-szoba-konyhás házban alvó négy gyermek közül hurcolták el: a legfiatalabb gyermek nyolc hónapos, a legidősebb, **István** pedig nyolc és fél éves volt. Az ungvári KGB-börtön és nyomozás után hazaárulás vádjával több társával együtt a hírhedt 58-as paragrafus alapján 25 + 5 éves ítéletet kapott. A gyűjtőtáborok után a poklok poklába, a kazahsztáni rézbányákba került és ott töltött le több mint hét évet. 1956-ban, a hrucsovi enyhülés idején csodával határos módon szabadult és élve hazakerült Kárpátaljára.

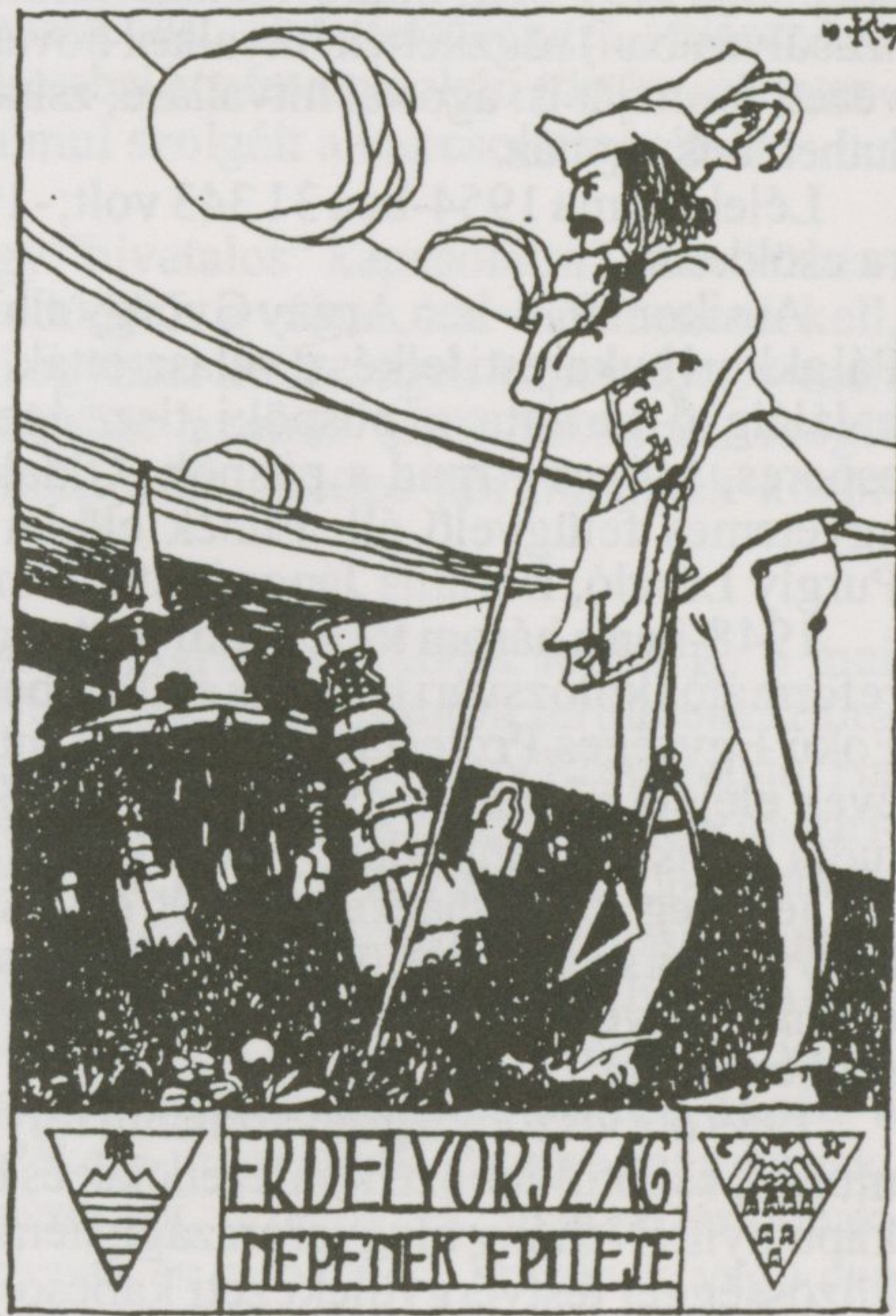
1957-től a beregrákosi gyülekezet lelképásztora lett, ahol nyugdíjazásáig szolgált.

Kárpátalján vagy Ukrajnában a volt politikai foglyok gyermekei számára teljesen kizárt volt a felsőoktatási intézményekbe kerülni. A legtehetségesebb gyermekeket is az iparba vagy a mezőgazdaságba irányították kétéves munkára. Közülük az volt a szerencsés, aki a sorkatonai szolgálatot történetesen Észtországban végezte, ahol megengedték, hogy az észt főiskolákba felvételizzen. Olyan is volt, aki a katonaság után házasság révén került Észtországba. Ezeket természetesen követte néhány rokon és ismerős is. Az észték szeretettel és tisztelettel vették körül a magyarokat, felnéztek a "nagy rokonra", annál is inkább, mert az oroszok számára létrehozott tagozatot így nem-orosz hallgatókkal tölthették be. Így kerültek Tallinnba a Műszaki Főiskolára és a Tartui Tudományegyetem különböző fakultásaira nagyobb számban magyarok, köztük **Asszonyi István**. Az egyetem elvégzése után Észtországban maradtak és családot alapítottak. A Kárpátalján nyugdíjazott édesapa öreg napjait fia közelében kívánta tölteni, így 1988-ban ő is Tallinnba költözött.

1990-ben a "Munkácsy Mihály Kulturális Egyesület", melynek bejegyzésekor kétszáznál több tagja volt. Többségük Tallinnban, egy részük Tartuban és a kis ország különböző városaiban szétszórtan élt.

Észtországban először 1989 karácsonyán, a tallinni Szent Olaf (Oleviste kirik) templomban volt az első magyar református istentisztelet, melyre akkor mintegy ötvenen gyűltek egybe. Az istentiszteletet az az **Asszonyi István** lelképásztor tartotta, aki 62 éven át, még nyugdíjazása után is, egészen 1992-ben bekövetkezett haláláig az Ige szolgálatában állt. Az ígét hirdette alkalmas és alkalmatlan időkben, Sárospatakon, Forgolányban, Csehszlovákiában és Kárpátalján, a Szovjetunióban és Kazahsztánban, legutóbb pedig Észtországban, -mindig magyarul. Hűséggel szolgált a gyülekezetét, s rajtuk keresztül népét és nemzetét.

Ifj. **Asszonyi István**

Kevesen tudják, hogy az egymillió lelket számláló romániai protestáns tömbön belül a református és az unitárius egyház mellett két evangélikus egyházi szervezet is működik. Az egyik a szász/német/nyelvű és szász nemzetiségű tagokat magába tömörítő "Ágostai hitvallású evangélikus egyház" Nagyszeben központtal. A másik a "Zsinatpresbiteri evangélikus-lutheránus egyház" Kolozsvár székhellyel. Az utóbbihoz tartozók túlnyomó többségét a magyar nyelvű és magyar nemzetiségű evangélikus hívek és egyházközségeik képezik, de egyházszervezetileg ide sorolták be a kis számú szlovák nyelvű és szlovák nemzetiségű evangélikus hívek és egyházközségeik mellett az ugyancsak kis számú, német nyelvű, sváb nemzetiségű evangélikus híveket is, akiket -nem lévén szászok- a szász evangélikus egyház nem kívánt tagjainak sorába fogadni. Egyházszervezetileg ide sorolták azt az egy gyülekezetbe tömörült néhány tucatnyi román anyanyelvű volt izraelitát is, akiket a második világháború küszöbén-idején egy norvég misszió térített keresztyén, s ezen belül evangélikus hitre.

A reformáció lutheri, wittenbergi iránya már 1540 után érvényre jutott egyházi mozgalom volt Brassóban és annak vidékén. A szászok közötti reformáció a környékbeli magyar falvakban is éreztette hatását, s az akkor gyakorlatba ültetett "cuius regio, eius religio" (akié a földbirtok, azé a vallás = az diktálja a vallást) elve alapján evangélikussá lett a Brassó melletti Bácsfalu, Türkös, Csernátfal, Hosszúfal (Alszeg és Felszeg), Tatrag, Zajzon, Pürkeréc, de távolabb Apáca, Krizba és Barcaújfalu is. Ezek a magyarajkú evangélikus egyházközségek 1886-ban kiváltak az erdélyi (országos) szász egyház kötelékéből, s mint önálló - magyar - Brassói Egyházmegye csatlakoztak a Tiszai Evangélikus Egyházkerülethez. A trianoni békediktátum nyomán 33 magyarajkú evangélikus egyházközség került az elcsatolt Erdéllyel együtt román adminisztráció alá, s maradt minden egyházi irányítás és vezetés nélkül. Hamarosan megkezdődött ezeknek önálló esperességekbe való tömörülése. Így alakult meg a már létező brassói esperesség mellé az arad-bánsági és az ötvárosi egyházmegye is. A három egyházmegye (esperesség) 1922-ben a Hosszúfaluban tartott zsinaton kinyilvánította egyházkerületbe (szuperintendenciába = püspökségbe) való szerveződésének szándékát, s egyúttal Frint Lajos aradi főesperest bízta meg az egyházkerület vezetésével. Az illetékes román minisztérium a hosszúfalusi zsinat döntését négy év múlva, 1926-ban hivatalosan engedélyezte.

1940-ben elhunyt Frint Lajos szuperintendens. Utódja Argay György temesvári lelkész lett. Az ő idejében csatolták a magyar szuperintendenciához előbb Oltszakadát és Halmágy - templomalapításának éve 1190, s a szószerkén eredeti Vizsolyi Biblia van -, majd később Kolozsvár, Székelyszombor, Zselyk, Sepsiszentgyörgy és Marosvásárhely magyar evangélikus egyházközségeit is. A szuperintendencia 1948-ban nyerte el a végleges elismertetést, s központja 1951-ben Aradról Kolozsvárra került. Statútumban (alapszabályzatban) rögzítették hitvallási hovatartozását és egyházszervezeti formáját is: ágostai hitvallású, zsinatpresbiteri evangélikus-lutheránus egyház.

Lélekszáma 1954-ben 31 343 volt; -1993-ra ez a szám 28 203-ra csökkent.

Amikor 1974-ben Argay György elhunyt, utódjául Szedressy Pál akkori bukaresti lelkészt választották. 1991-ben bekövetkezett haláláig ő tartotta a püspöki tisztséget. Ma a korábbi aradi esperes, Mózes Árpád a püspök. Oldalán Podhradszky László egyetemes felügyelő áll. Ennek elődei Ambrózy Andor báró, Purgly László, Bartalis János költő, Hintz György voltak.

1948-ban a három történelmi protestáns egyház az addig csak református kolozsvári teológia épületében létrehozta az Egyetemi Fokú Egységes Protestáns Teológiai Intézetet, mely az 1970-es évek elejéig kisebb-nagyobb zökkenőkkel ugyan, de biztosítani tudta a lelkészutánpótlást. Ma lelkészhiánnyal küszködünk.

Jelenleg az egyházkerület két egyházmegyében (esperességben) végzi a szolgálatot, összesen 30 lelkész szolgálatával. A brassói egyházmegyében 21 egyházközségünk van, a temesvári esperességben pedig 10.

1989 óta viszonylag zavartalanul folyik a hitoktatás, az ifjúsági munka, és a különböző konferenciák és bibliaórák előtt is szabad kapu nyílt. Néhány magyarországi, németországi és finnországi közösséggel testvérgyülekezeti kapcsolatot tartunk.

Évente megjelenik az Evangélikus Falinaptár kiadványunk, s most tervezzük új énekeskönyvünk kiadását. Egyházi újságunk az Evangélikus Harangszó havi 2500 példányszámban jelenik meg. A finnek jóvoltából saját nyomdánk is van.

Molnár János
marosvásárhelyi evangélikus lelkész

Az alább következő adatokat az Evangélikus Harangszóból vettük át:

Evangélikusok a számok tükrében

A Lutheránus Világszövetség január elején közzé tette 1992-re vonatkozó évi statisztikáját:

- A világ összes evangélikusának száma: 58.300.000
- Ebből a Lutheránus Világszövetség tagja: 54.400.000
- A Lutheránus Világszövetség tagegyházainak száma: 114
- A három legnagyobb evangélikus (lutheránus) egyház:

Németország: 14.400.000

Svédország: 7.600.000

Amerikai Egyesült Államok: 5.245.000

A volt szocialista országokban lévő evangélikus egyházak lélekszáma:

- Magyarország: 400.000
- Szlovákia: 329.000
- Lettország: 250.000
- Lengyelország: 80.000
- Észtország: 70.000
- Kis-Jugoszlávia: 51.000
- Oroszország (FÁK): 50.000
- Csehország: 48.000
- Litvánia: 29.000
- Románia -magyar: 28.203
- szász: 27.800
- Szlovénia: 19.000

Élményt nyújt

VERS & ZENE, illetve VERS - ZENE - KÉP címmel kerülnek forgalomba azok a hang- és képmagnó-szalagok, amelyeket Dusa Ödön Stockholmban élő szavalóművész készített. A magyar irodalom legszebb verseiből válogat, és azokat a művészi hatást fokozó és elmélyítő zenei aláfestéssel, illetve képanyaggal szalagra rögzíti.

Dusa Ödön (1943) a kolozsvári Népművészeti Főiskola rendezői szakának végzettje, a magyar nyelvű műkedvelő színjátszás számontartott alakja. Több ízben lépett fel a Magyar Ház színpadán. Budapesten évente kétszer több előadással is jelentkezik. Szilágyi Domokos-műsorával a kolozsvári Magyar Színház közönsége előtt tisztelgett. Videó-kisfilmjei: Uniformis; Kebelbarátok; Kastély; Saját házunk van; Téves lépés.

VERS & ZENE című verskazetta-sorozatából az első három már elkészült; ezeket a következő címen vagy telefonszámon lehet megrendelni:

**Dusa Ödön, Grinvägen 10 BV,
182 62 DJURSHOLM. Telefon: 08-755 76 92**

A sorozat további darabjainak felvételét a már elkészültek iránt mutatkozó igény határozza majd meg. A hangkazetták ára darabonként 30, a videokazettáké pedig 70 svéd korona. Az igen mérsékelt áron forgalomba kerülő műsoros kazettákat nem nyereségszerzésből készíti a szerző, hanem mert szeretne a lassan feledésbe merülő értékeink révén anyanyelvi és irodalmi élményt nyújtani.

HÁZAM - HAZÁM

Házam, avagy hazám. - Van, aki számára a két szó között csak annyi a különbség, amennyiben az egyiknek az első, a másinak a második > a < betűjére került az ékezet. Mások számára ez az ékezetelcsúszás akár egy életet meghatározó jelentéssel ruházta fel a szót, mely megszűnik pusztán betűalak lenni: fogalomként immár küldetése van.

Piliscsabán ülésezett a KÉMELM

Október 26-29. között Magyarországon, Piliscsabán ülésezett a Külföldön Élő Magyar Evangélikus Lelkigondozók Munkaközössége (rövidítve: a KÉMELM). Ennek tagjai Angliából, Németországból, Svájcban, Norvégiából és Svédországból jöttek össze. Sokan távol maradtak - az ausztriai szolgálatot például senki sem képviselte. A konferencián - meghívottként - jelen voltak a magyarországi és erdélyi magyar evangélikus egyházkerületek püspökei, más egyházi személyiségek is. Bizonyára a konferencia főtémája - Soketnikumú egyházunk - volt az ötletadó abban, hogy a rendezvény németországi szervezője, Gémes István, meghívja arra a Szlovák Köztársaság kulturális attaséját, az ELTE szlavisztika-tanszékének tanárát, a jugoszláviai evangélikus esperességet főként szerbül-horvátul, szlovákul és olykor magyarul is szolgáló lelkészét, egy felvidéki lelkészt, a budapesti szlovák gyülekezet lelkészét, a soproni németajkú gyülekezet lelkészét és másokat is. A konferencia helyi szervezője a Brazíliában született, Németországban nevelkedett és most a budapesti német gyülekezet lelkészeként szolgáló Gémes Pál volt.

A nagytudású és higgadthangú dr.Käfer István professzor vitaindító előadását dr.Fabiny Tibor teológiai tanszékvezető színes történelmi visszatekintése követte, majd dr.Harmati Béla püspök, Cselovszky Ferenc és Szimon János lelkészek vázolták a magyarországi evangélikus egyház mai helyzetét és problémáit. Hangszalagról bejátszva a jelenlevők meghallgatták a svédországi Szigethy Sándornak a kérdést a maga nyers és olykor fájó valóságában feltáró tanulmányát is. Az etnikumhoz tartozás, az anyanyelvi igehirdetés és az anyaszentegyház közösségében való együttélés problematikája igen sokrétű. Az etnikai feszültségeket bár ideig-óráig el lehet kendőzni, a kérdések élet egy-egy találó bibliai idézettel lehet ugyan tompítani, de a probléma sajátosságához tartozik, hogy minél hosszabb ideig hallgatják vagy hallgattatják el, annál nagyobb erővel tör a felszínre, gyakran vért és szenvedést hozva magával.

A baj mindannyiszor bekövetkezik, valahányszor hangsúlyeltolódás történik, mint a házam - hazám esetében is. Amiként a ház hiányát nem pótolhatja egy szebb haza ígérete, ugyanúgy nem pótolhatja a legcifrabb ház sem a megkopottságában is szent hazát.

Bár sok szempont elhangzott, a probléma megoldásához aligha jutottunk közelebb, főleg akkor nem, amikor a múlt valós vagy kitalált bűneit lajstromba szedő és azokat ma számonkérő fejtegetés is elhangzott önazonosságát nem találó felszólalótól. A rossz lelkiismeret belső feszültsége csak a kérdésekkel való nyílt szembenézéssel, önmagunk haladéktalan vállalásával oldható fel.

Terray László norvégiai lelkész A KÉMELM tegnap és ma címen tartott előadást. Elmondta, hogy a Lutheránus Világszövetség 1957 márciusának elején Bécsben tartott ülésén foglalkozott az 1956 őszenek eseményei során Ausztriába, Nyugat- és Észak-Európába, a tengerentúlra került vagy oda készülő magyar evangélikusok lelkigondozásának a kérdésével. Az ott és akkor összegyűlt, régebbi idő óta Nyugaton élő vagy frissen kikerült, magyarul is szolgáló vagy magyar nyelven beszélő lelkészek és teológusok határozták el a KÉMELM megalakítását. Az azóta

minden évben megrendezett találkozón a munkaközösség teológiai kérdések mellett főként a Kárpát-medence országain kívülre került magyar evangélikusok lelkigondozásának kérdéseivel foglalkozott, ugyanakkor figyelemmel kísérte a magyarországi és a szomszédos országokban élő magyar hittestvérek helyzetét.

Az ülésen beszámolók hangzottak el a Németországban, Svájcban, ugyanígy a Svédországban és Norvégiában élő gyülekezetekről és az egyházi munkáról. Szó volt a norvég Izrael-misszió által fenntartott rádió magyar nyelvű műsoraival kapcsolatos levelezési szolgálatról, az évente hatszorm megjelenő UTITARS evangéliumi lap és az egyszer-kétszer megjelenő KOINONIA teológiai folyóirat kiadásának ügyéről (mindkettőt Gémes István szerkeszti). Szó volt a keresztyén ifjúsági konferenciák további megrendezéséről és a KÉMELM-nek a református lelkigondozói szolgálattal a jövő évben Kolozsváron közösen tartandó teológiai értekezletéről.

Sor került a munkaközösség tisztségviselőinek a következő három évre szóló megválasztására is. A titkos szavazás eredményeként a szolgálat elnöke továbbra is Gémes István (Stuttgart), ügyvezető elnöke az eddigi Pátkai Róbert (London), és újonnan választott jegyzője Joób Olivér (Zürich) lett.

Kapcsolat-keresőben

"Az elmúlt 35—45 évben az északra sodródott magyar protestánsoknak ugyanúgy, mint az emigráns közösségeknek - közzismert okoknál fogva - csak igen laza, és nem hivatalos kapcsolataik voltak az otthonmaradottakkal. Az 1989/90-es fordulat után elérkezettnek látjuk az időt arra, hogy gyülekezeteink közössége hivatalos kapcsolatba lépjen a magyarországi és utódállamokbeli magyar protestáns egyházakkal" Többek között ez állt abban a levélben, amelyet október elején juttattunk el a magyarországi protestáns egyházak vezetőinek, akik készséggel válaszoltak megkeresésünkre. A piliscsabai konferenciaokán történt magyarországi látogatás jó alkalmul szolgált a kapcsolatfelvétellel.

Miért van szükség egy "hivatalos" kapcsolatra? - kérdezhetnék többen. Ha magától adódik is a válasz, körvonalaznunk kell, mi mindenre terjedhet ki egyházi közösségek kapcsolata, s ezen belül olyanoké, amelyek bár azonos tőről fakadtak, mégis egymástól távol és egymástól különböző körülmények között élnek.

A svédországi magyar emigrációt alkotók többsége a mai Magyarországon, vagy Magyarország lecsatolt területein született: Erdélyben, a Felvidéken, Vajdaságban vagy Kárpátalján. Ha ezeknek legtöbbször katolikus, református, evangélikus vagy unitárius vallású is, a magyar emigráció tagjai között találunk szabadegyházi vagy izraelita felekezethez tartozót ugyanúgy, mint magukat ateistának vallókat is. Ezt a származási hely és vallási hovatartozás szerinti sokszínűséget tetézi még a vélt vagy valós etnikai különbözőség is: a magát magyarnak vallók között a magyar mellett van aki székely-magyarnak, csángó-magyarnak, palócnak, svábnak és cipszernek, örménynek, magyar zsidónak, szlováknak, ruszinnak, rácnak és romának, huculnak vagy épp cigánynak mondja magát, és mindezek mellett, vagy mindezekkel

együtt magyarul beszél, a magyar kultúrán nőtt fel, és imádságát, templomi zsoltárait is ezen a nyelven mondja vagy énekei. Amiként sokszínűségünk tagadhatatlan, ugyanúgy együvé tartozásunk is valóság.

Noha a piliscsabai konferencián résztvevők egyikének-másikának az etnikai hovatartozás kérdésének felvetése láthatóan elbizonytalanodást okozott, vagy épp sebeket tépett fel, ugyanakkor szánandó volt hallgatni a magyarázkodást, miszerint soknemzetiségű egyházunk éppen soknemzetiségű jellege miatt nem vállalhatja fel a nemzeti identitás ápolásának kérdését. Talán éppen ez kényszerít arra, hogy a megszokottnál valamelyest hangosabban és hangsúlyosabban mondjam el meggyőződésemet és tapasztalatomat: az idegenben élők számára az identitás megőrzése és önmagunk vállalása a megmaradás záloga.

Az idegenben többszörösen érvényes, hogy - magunkról lévén szó - magyar az, aki annak vallja magát. Hiszen itt nem érdem és nem lehet érdek magyarnak lenni; az csakis vállalás kérdése lehet. Válthat bárki inget, ruhát, nyelvet, barátot, nevet és vallást, és a gyökereket is el lehet szagztatni, ki lehet tépni, el lehet égetni, csak letagadni nem lehet soha. Meg nem is érdemes.

Önmagunk vállalásához olykor az is szükséges, hogy minket is felvállaljanak. Ezt pedig tudatosítani kell. Ehhez kapcsolatok kellenek. A kapcsolatokat pedig a továbbiakban ápolni kell: mindkét irányból.

A Svédországi Magyar Protestáns Gyülekezetek Közössége és annak Egyháztanácsa nevében, e gyülekezetek lelkészeként és a stockholmi valamint a strömsnäsbruki gyülekezetek gondnokainak, Salánky-Ludmann Lajos és Tompa Anna kíséretében kerestem fel a magyarországi evangélikus és református egyházak némely püspökét, teológiai intézetét, iskoláját, gimnáziumát és sajtóosztályát is. Maradandó élményt jelentett a Nemzeti Sportcsarnokban megrendezett Protestáns Nagygyűlés, melynek mottója csupa kihívás és bátorítás volt: Higyj tettel - tégy hittel!

Amint a piliscsabai konferencia résztvevői előtt, úgy másutt is elmondtam: mi segítségért fordulunk otthoni egyházainkhoz. Nem anyagiakat kérünk, hanem a lelki-szellemi közösség tudatát, megtartó erejét. Tudni és érezni szeretnénk, hogy számon tartanak minket akkor is, ha mi hagytuk el őket. Hogy várnak haza, - nem azért, mert tehetősebbek, hanem mert odatartozók vagyunk. Tudni szeretnénk, hogy idős és egyedül maradt tagjaink - ha úgy kívánják - életük utolsó éveit egy otthoni szeretetotthonban tölthetik el. Tudni szeretnénk, hogy ifjaink számára is nyitva állnak az otthoni oktatási intézmények, közöttük az egyházi iskolák és gimnáziumok kapui. Tudni szeretnénk, hogy különböző korú és különböző nyelvtudású gyermekeinket mikor és milyen tanfolyamra, táborba vagy rendezvényre küldhetjük. Tanácsot kérünk arra, miként pótoljuk mind gyermekeink és ifjaink, mind felnőtteink hiányos ismereteit akkor, amikor idejük nagy részét idegenek között, idegen nyelvi környezetben töltik. Örülnénk, ha különböző gyermek- és ifjúsági csoportok között kapcsolat létesülne, ha kölcsönösen felkeresnék egymást vagy épp közös terveket szónének. Elmondtuk, hogy van egy gyülekezeti otthonunk, amely kitűnő lehetőségeket kínál Svédországba látogató kisebb-nagyobb csoportok, egyének számára, és szeretnénk, hogyha a Magyarországra, Erdélybe vagy akár a Felvidékre hazalátogató tagjaink - kölcsönösségi alapon - igénybe vehetnék ottani egyházi üdülők és létesítmények lehetőségeit. Hitoktatásra és ifjúsági munkára vállalkozó gyülekezeti tagjaink kislétszámú csoportja számára útmutatást kérnénk egy esetleg otthon szervezett tanfolyam keretében. Lehetőséget kérünk arra, hogy egyháztanácsunk tagjai magyarországi látogatás keretében betekintést nyerjenek a hazai egyházak és gyülekezetek mindennapi életébe, gondjaikba és azok megoldásába egyaránt. Testvérgyülekezeti kapcsolatokat szeretnénk kiépíteni. Az egyházi sajtóosztályok segítségét kérjük a magyar nyelvű egyházi és vallásos irodalomban és különböző ok-

tatási anyagokban való eligazodásunkhoz. Kértük, hogy a Svédországba látogató egyházi személyiségek svéd házigazdáik mellett keressenek fel minket, közösségeinket is, mert e találkozások minden esetben jó hatással bírnak. Kértük, hogy jeles svéd egyházi személyiségekkel már meglévő jó kapcsolataikat a szétszórtságban élő közösségeink javára is gyümölcsöztessék.

Íme vázlatosan néhány olyan kérdés, mely minket foglalkoztat és amely kérdés formájában elhangzott. Íme az egyházi életnek számos területe, melyben a kapcsolattartásra igen nagy szükség van.

Kiskőrös templomában keresztelték egykor a tót származású, szerb nevű Petrovics család gyermekét, aki Petőfi Sándor néven a legnagyobb magyar költő, s az erdélyi Fehéregyháza síkján lezajlott csatában elesve-eltűnve a magyar nemzet és szabadság mártírja is lett. Jelképes volt, amikor most Kiskőrös gyülekezetében egyazon nap szolgált a helyi lelkész Lupták György mellett a marosvásárhelyi Molnár János evangélikus lelkész, és fia, a svédországi magyar protestáns gyülekezetek Stockholmból érkezett lelkésze, e sorok írója. Nagyszerű volt átérezni az idő és távolság és elválasztó országhatárok fölött átvélő láthatatlanul is összekötő lelki hidat, melynek egyik pillére Erdélyben, a másik Magyarországon, a harmadik Svédországban van, de amelynek szerte e világon mindenütt vannak támaszai, minden kontinensen, Kanadától Ausztráliáig mindenütt, ahol magyarok élnek. Ahol vállalják önmagukat, sorsukat és küldetésüket. Ahol talán immár keserű tapasztalatból tudják, hogy a házam és hazám nem felcserélhető fogalmak. Az összetartozásnak ez a tudata nagyobb ajándék, mint sok más - pénzben kifejezhető - érték. Ajándék, olyan egyszerűen és mégis mindent betöltőn, mint egy alföldi város templomainak reggeli harangcsendülése verőfényes napsütésben.

Molnár-Veress Pál

Örömmel veszem kézbe

Nagyon köszönöm a részemre küldött színes lapokat az "Új Kéve"-t. A címem azonban megváltozott, így mindig késve kapom kézhez. Új címem: 1205 Budapest, Mikszáth u.7.

A kelenföldi parókiáról nyugdíjba menve az egyik "evangélikus" utcából a másikba költöztünk — lévén Mikszáth Kálmán is lutheránus, mint Magyar István is volt a XVI—XVII. század fordulóján.

Újságokat, ezt a szép kiállítású és jó tartalmú lapot örömmel veszem kézbe. Gratulálok a szerkesztő bizottságnak, hogy minden szám gazdag változatossággal jelenik meg. A lelki-hitbeli, bibliai üzenet tolmácsolása mellett igen hasznos és értékes a történelmi összeállítás. Különösen is tetszik a "Magyarok Svédországban" komoly és tudományos alapokon nyugvó áttekintő ismertetés. Valósággal "izgalommal" várom a folytatást! A reformációi szám elsőrangú volt. Jó gondolat volt az ősi "Erős várunk" szöveget leközoelni. (Honnét vették át? Mert sem a Huszár Gál 1560-as, sem a Várad 1566-os énekeskönyvben nincs a 3. sor többszámában: "veszedelmektől" - hanem csak így: "veszedelemtől"!)

Végül - de nem utolsó sorban - örvendtem a Szigethy Sándorral készült interjúján (60. születésnapján) azért is, mert éppen a sárvári reformációval foglalkozva végeztem levéltári kutatásokat és így egy kicsit megírni monográfiámat Magyar István sárvári seniorról.

Mégegyszer köszönve a rámgondolást, sok áldást kívánok a lap minden kedves munkatársára,

Bencze Imre

nyugalmazott evangélikus lelkész

Luther énekét, illetve annak korai magyar fordítását, az "Erős várunk" ősi szövegét Mózes Hubának a magyar irodalom kezdetei alcímű válogatásából, a Világ világa virágnak virága című 1981-ben Kolozsváron megjelent kötetéből vettük át.

KÖZÖS TEREMTÉS

Néhány száz svédországi s mintegy száz dániai, finnországi, norvégiai, németországi, svájci stb. magyar családot, összesen több mint ezer személyt átfogó kulturális mozgalom az EKE - az 1990 őszén Stockholmban alakult Erdélyi Könyv Egylet (Transsylvanska Bokvänner). Tagjai eddig három könyvet jelentettek meg, alapszabályuk értelmében otthon élő erdélyi magyar írók munkáit, az egyetemes magyar irodalom szerves részét alkotó erdélyi magyar irodalom támogatására. E kötetek felelős kiadója Veress T. Magda, a stockholmi városi könyvtár tisztviselője, akivel az interjút készítettük.

- Mi az EKE tulajdonképpen? Meghatározása benne van a nevében, de érdekelne bennünket, hogy ezt te magad miképpen értelmezed.

- Szerintünk, a kuratórium tagjai szerint, az EKE olyan egyesület, amelynek első és legfontosabb célja a kapcsolatteremtés, a szakadék áthidalása eltávozottak és otthonmaradottak között. Annak a felismertetése, hogy egyazon "áldozati nemzedékhez" tartozunk mi itt és ott, akiket elsősorban a nyelv köt össze, mint legbensőbb sajátunk. Annak a felismertetése, hogy felelősek vagyunk egymásért: mi az otthonhagyottakért, ők pedig értünk, a nagyvilágba sodródottakért.

- Belefér ebbe az értelmezésbe az is, hogy az EKE segélyszervezet? Ugyanis legtöbben annak tekintik.

- Belefér, de nem a szó megszokott értelmében, és a segély fogalma különben is az utóbbi időben mintha kissé devalválódott volna. Az EKE esetében két irányú segélyről beszélhetünk: segélyről hazafelé, hiszen a mi összefogásunk erdélyi magyar írókat segít nyilvánossághoz - és segélyről önmagunk felé, hiszen ez a közös teremtés némi hasznosságtudatot ad mindnyájunknak. Ami a hazafelé irányuló segély gyakorlati részét illeti: a tagdíjból az aktuális könyvnek legalább három példányát állíttatja elő minden EKE-tag, s ebből legalább két példány Erdélybe megy.

- Inkább csak erdélyiek a tagok?

- Többnyire igen. De szép számmal vannak közöttünk Magyarországról elszármazottak is, sőt néhány ott élő is, s be kell vallanom: külön öröm számunkra minden anyaországi és minden más kisebbségi helyzetből jövő tagunk. Részükről ehhez több tudatosság kell, mint a mi részünkről. Mi erdélyiek, hogy úgy mondjam, a lelkünkből tesszük, amit teszünk, minket emlékek kötnek oda, nekünk abba a földbe beleszakadtak a

gyökereink; a többiek viszont az értelmükkel mérik fel - hiszen tudják, ki volt Mikes Kelemen, Kőrösi Csoma Sándor, a Bolyaiak -, hogyan segítette elő az erdélyi magyar művelődés elszigetelődését, az egyetemes magyar kultúrától való elszakadását a kommunista rendszer iskola- és művelődéspolitikája.

Negyedik könyvetek kiadásán dolgoztok. Milyen távlati terveitek vannak, mennyire tekint előre az EKE?

- Tervekben nincs hiány, de természetesen minden az anyagiaktól függ. Az idén az előállítás és szétküldés egyre növekvő költségei miatt a tagdíjat 120 koronáról 150-re emelte a kuratórium, és belátható időn belül ezen már nem változtathatunk. Vannak, akik befizetésekor megtoldják, felkerekítik a tagdíj összegét, amit nem általánosíthatunk, hiszen manapság elég tehertétel 150 korona kiadása is. Csak abban reménykedhetünk, hogy egyre többen leszünk.

- Hogyan terjeszkedik az EKE? Nemi- gen találkozunk hirdetéseitekkel, felhívásaitokkal...

Elsősorban a személyes kapcsolatokat vesszük igénybe. Az induláskor közzétettük felhívásunkat a Magyar Ház,

illetve a SMOSZ hirdójában is (az Új Kéve akkor még nem létezett), de az emberek ritkán figyelnek fel ilyen felhívásokra. Baráti, rokoni szálak mentén kapcsolódnak be a legtöbben, s nagy öröm, amikor azzal fordulnak hozzánk: "Én nem tudtam erről, szeretnék részt venni, hogyan kell?"

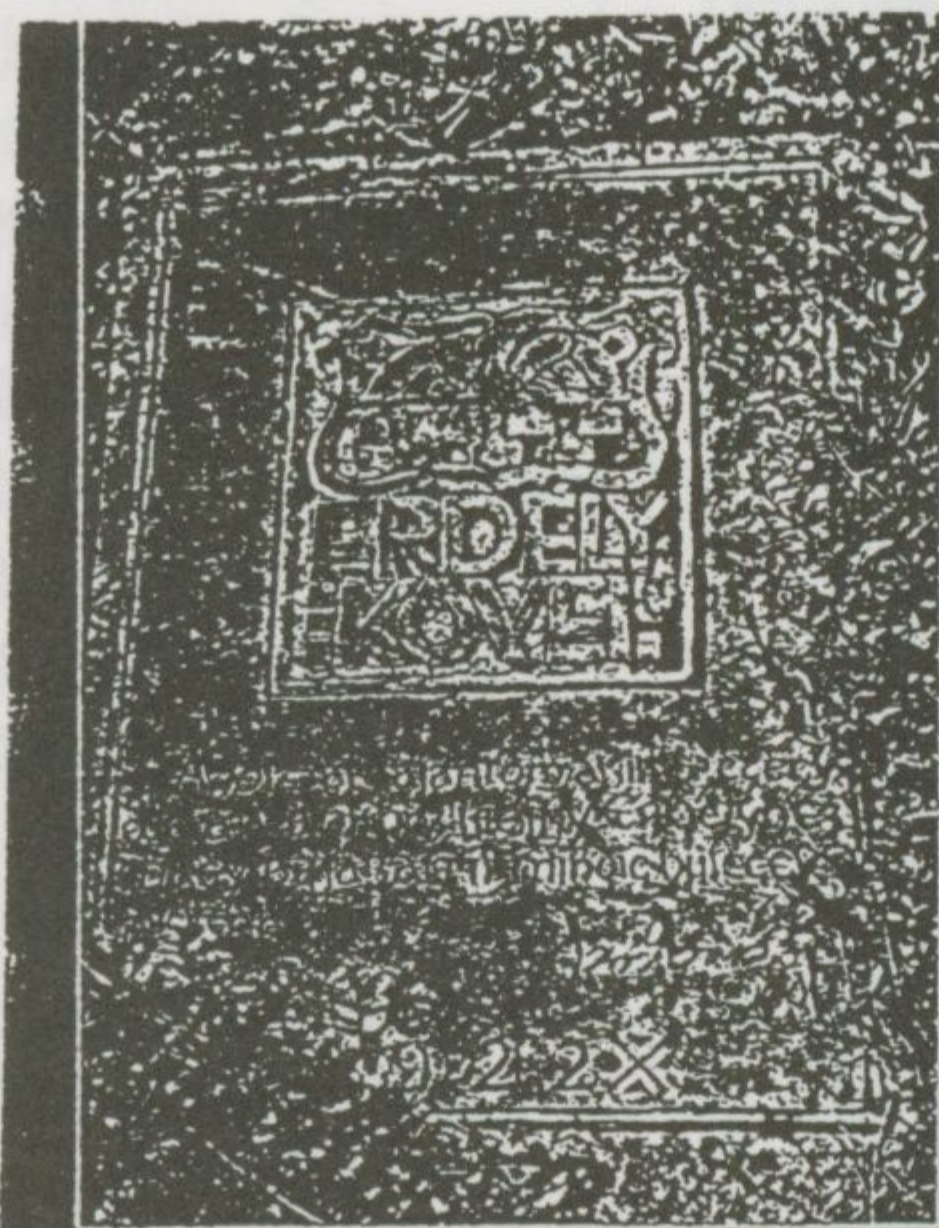
- Valóban: hogyan? Mit tegyen például az, aki ebből az interjúból szerez tudomást az EKE létezéséről, munkájáról, s részt akar venni benne?

- Írjon a Transsylvanska Bokvänner Ekenbergsvägen 110/1, 117 69 STOCKHOLM

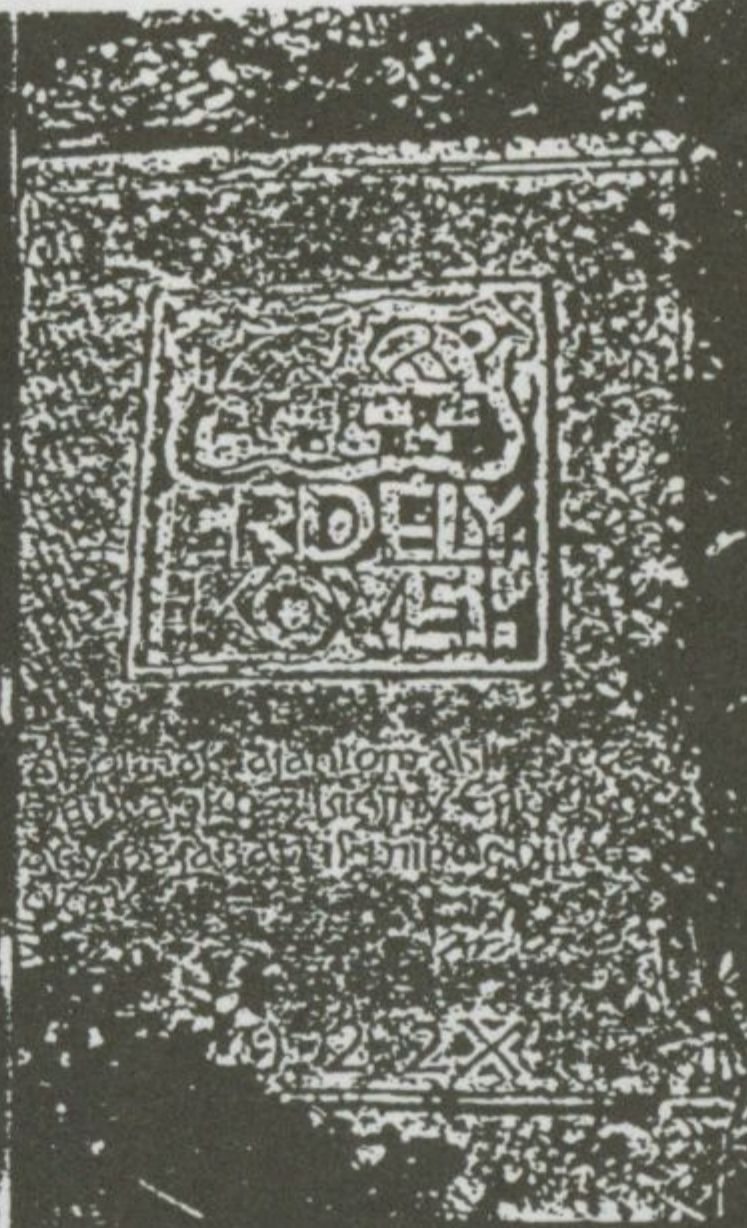
címre vagy hívja fel a 08-744 09 91 telefonszámot, és mi részletes tájékoztatást küldünk neki.

- Végül hadd kérdezzük meg: mi lesz legújabb, ha jól tudjuk, jövő tavasszal megjelenő könyvetek?

- Címe: *Kövek egy siratófalhoz*, és a kommunista évek erdélyi áldozatairól szól. Szerzői igaz történeteket idéznek fel, amelyek a posztkommunista rendszerbe is átnyúlnak. Megrendítő olvasmány. Tehetetlenül látjuk, milyen tudatossággal kuszálják össze, semmisítik meg ma is a hatóságok az igazságkérés szálait. []

VÁNDOR IDŐ BALLADÁJA
Krónika 89-90

BAJOR ANDOR
Imre az üldözökhöz

KÉK ÁLHALÁL
Mai erdélyi elbeszélők

Kós Károlyról, születésének 110-ik évfordulóján

A szülőföld képe részleteiben kísér - és kísért - bennünket. Az emlékezés ismerős tájak, dombhajlatok, utcaszögletek és köztéri szobrok képkivágásaiból varázsolja elénk valamikori környezetünket, hogy aztán benépesítse azt kedves-ismerős alakjaival.

Kós Károlyról szólva e folyamat ellenkezőjét tapasztaljuk: kőránkos arcát felidézve elősejlenek az otthon általa életre hívott tárgyi-szellemi darabjai - templomok és lakóházak, iskolák és múzeumok, és nem utolsósorban mives rajzaival illusztrált regényei.

Temesváron született 1883. december 16-án, de gyermekkorát Nagyszeben ódon falai, szép tornyai és büszke patríciusházai között tölti. Kolozsváron, az Apáczai Csere János alapította református kollégiumban folytatja középiskolai tanulmányait, és ekkor indul - gyalogszerrel - első felfedezőútjára a közel fekvő Kalotaszeg falvaiba. Barangolásainak élménye előrevetíti némileg későbbi, életre szóló kötődését e tájhoz.

A kollégium végeztével Budapestre kerül, ahol a József műegyetemen szerez építészmérnöki képesítést. Ekkor figyel fel a Lechner Ödön által tökélyre vitt nemzeti szecesszió formabontó épületeire, amelyek a hagyományos, történelmi stílusok utánzása helyett egy sajátosabb, mert a "magunk képére és hasonlatosságára" szabott architektúra szellemében születnek. Kós azonosul a nemzeti építészet megteremtésének egyre erősödő igényével, de kor- és pályatársaitól eltérően már korai terveiben visszafogottabb, a magyar népi gótikában gyökerező tömeg- és homlokzati kialakításra törekedik (óbudai református templom, budapesti állatkerti pavilonok).

Sorsot választ, amikor 1918 végén visszatér Erdélybe. Feleségével együtt a kalotaszegi Sztánán telepedik le, havasi legelők és

komor fenyvesek találkozásánál, a saját maga tervezte Varjuvárbán. Ez lesz szellemi műhelye, közéleti csatározásainak fellegvára - és ide vonul vissza mindannyiszor erőf, kitartást gyűjteni, a kudarcok idején.

Érdeklődése már ekkor az őt befogadó - kalotaszegi - közösségre, ezen keresztül pedig a Trianon után kisebbségbe kényszerített egész erdélyi magyarság gondjaira terelődik. Meggyőződése, hogy e kétségbeesett helyzetnek csakis a politikai autonómia lehet a megoldása, ám erre vonatkozó elképzelését nem sikerül dülőre vinnie - sem akkor, mikor szűkebb közösségének ősi önszerveződési igényét felismerve Kalotaszegi Köztársaságot "alakít", sem pedig később, amikor az általa létrehozott Erdélyi-, majd Magyar Néppárt keretében az új román állam hivatalos közvéleménye előtt próbál érvenyt szerezni elgondolásainak.

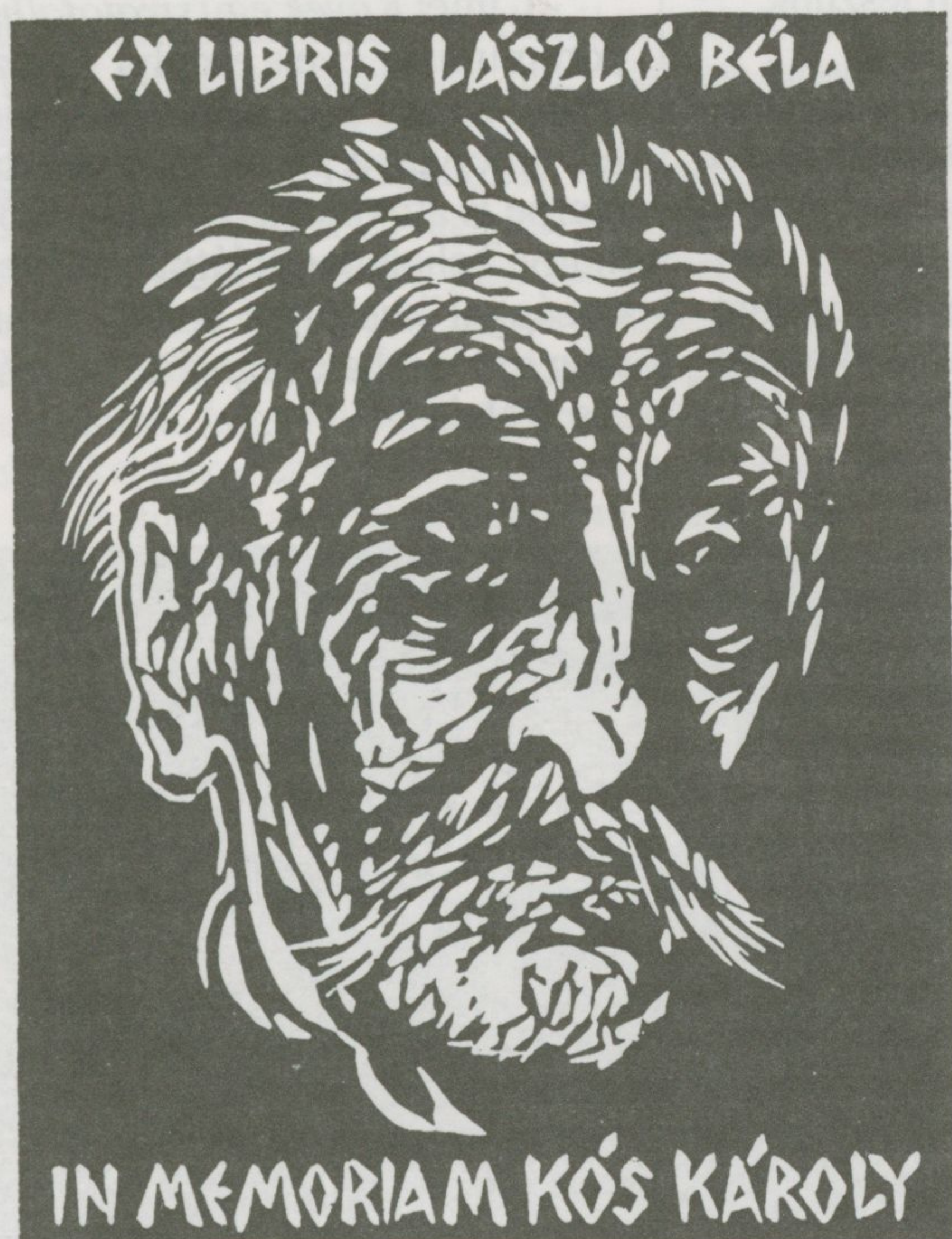
Politikai szélmalomharcaival egyidőben fog hozzá az önmagára maradt, intézményeit nélkülöző művelődési élet megszervezéséhez. A Helikoni írók kisebb csoportjával (Nyíró József, Ligeti Ernő, Kádár Imre stb.) lelkes irodalompartolók anyagi támogatásával leteszi az alapjait az Erdélyi Szépmíves Céhnek, amely a két háború közti könyvkiadás műhelye lesz. Néhány esztendő múltán, hasonló felismeréstől vezetve a Barabás Miklós Céhbe gyűjti korának jeles képzőművészeit (Szolnay Sándor, Nagy Imre, Gallas Nándor és mások), lehetőséget teremtve ezzel rendszeres tárlatok rendezésének. Mindkét intézmény maradandóan bizonyította az elszakítás traumájából eszmélő közösség sorsformáló igényét és akaratát.

Életszemléletének közösségi indítéka még érezhetőbb épületeinek, terveinek a tükrében. Diákkori gyalogtúráinak némileg folytatásaként bejárja az otthoni részeket, felméréseket-rajzokat készít világi és népi építészetünk legszebb darabjairól. Bevallása szerint nem a kívülálló hideg józanságával cserkészte be anyagi-építészeti kultúránk még fellelhető nyomait, hanem szívvel és érzékenységgel tanulta el a szorgalommal összehordott, házzá álmódott kövek mesterségét. Ezért tűnnek templomai, iskolái, lakóházai első látásra is ismerősnek - erős falaik, hunyorgó ablakaik, magasba törő, kontyolt sátoztetők az önmagát védő, önmagát építő közösség bennünk is rejtőző gesztusát példázzák.

Múltbeli barangolásainak nem csupán a színhelyei kötik le figyelmét, hanem az azokat egykor benépesítő emberek - katonák és barátapok, fejedelmek és parasztvezérek - is megragadják képzeletét. Regényt, elbeszélést ír tehát - Mikes tiszta nyelvén, az emlékirók veretes stílusában. Egymásba fogózva, megbonthatatlan rendben sorjáznak előszavai és mondatai, elénk vetítve a Bethlenek Erdélyét, történelmi sorsfordulók kényszerű hatalmát és áldozatát egyaránt vállaló hőseit. Az írás hirdeti, hogy nem csupán házaik, de nyelvünk is menedék - oltalmat talál benne egyén és közösség, akár magasra húzott, kerített templomaiban, veszedelem idején. Az elbeszélést rajz kíséri: fekete-fehér metszeteinek körvonalakra leszűrt alakjai tovább mélyítik az írói élményt.

A népi demokrácia lélekölő légköre kikezdi Kós Károly alkotókedvét is. Közéleti szerepeket ugyan még elvállal (így az Erdélyi Református Egyházkerület főgondnoki tisztségét is), de korábbi lendülete megállapodik a bölcs tanítás és csendes szemlélődés kereteiben. Hajlott korban távozott el közülünk, hittel és kitartással végzett szolgálat után, gondoskodva arról, hogy a szülőföld az ő templomaival, házaival és igazságaival gazdagodva élhessen tovább - bennünk is.

Sántha Ferenc

Vincze László Kós Károlyt ábrázoló könyvjegye

E lapszámunkat Kós Károly grafikái díszítik.